

K 255.551
3

ქართული
გიგანტიკა

მთქცევა ქართლისა

ექვეყნება მცხეთის ჯვრის 1400 წლისთავს

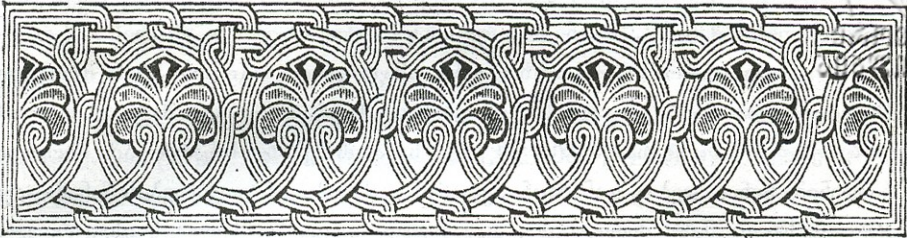
F 73.522-3

მოქცევა და ქართლისა და

ახლად აღმოჩენილი სინური რედაქციები

დაიბეჭდა
სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის
ილია II
ლოცვა-კურთხევით

თბილისი 2007

„მოქცევაჲ ქართლისაჲ“ და მისი სინური რედაქციები

საქართველომ, მსოფლიოს ერთერთმა უძველესმა ქრისტიანულმა ქვეყანამ ისე ჩაამთავრა XVIII საუკუნე, რომ თავისი ეკლესიის ისტორია არ დაუწერია. უფრო მეტიც, მას ასეთი ისტორიის დაწერის ცდაც კი არა ჰქონია. ისეთი უნიკალური საისტორიო კრებულიც კი, როგორც არის „ქართლის ცხოვრება“, რომლის ერთი წამყვანი და პირველი ავტორი საქართველოს ერთერთი რეგიონის (რუისის) ეპისკოპოსია (ლეონტი მროველი), ძალიან მცირეს წერს ეკლესიის ისტორიის შესახებ. ეს გარემოება XVIII საუკუნეში შეამჩნია ვახტანგ VI-ის „სწავლულ კაცთა კომისიამ“: „ქართლის ცხოვრება“ ეკლესიის ისტორიას ამოკლებს და საეროს კი ვრცლად ჰყვებაო. მიუხედავად ამისა, საკუთრივ საქართველოს ეკლესიის ისტორიის დაწერა არც მათ მოსულიათ აზრად და „ქართლის ცხოვრების“ სათანადო ადგილებში დამატებების გაკეთებით დაკმაყოფილდნენ მხოლოდ.

რატომ არ იყო უკმარისობის გრძნობა, რატომ ჩქვენებოდა მაშინ ყველას, რომ იცის საქართველოს ეკლესიის ისტორია? როგორც ჩანს, „ეკლესიის ისტორიის“ უქონლობას ცვლიდა დიდი ისტორიოგრაფიის ტრადიციებზე დაწერილი პავიოგრაფია და პოლემიკური მწერლობა, რომლებიც თავიანთ უმნიშვნელოვანეს თხზულებებს საქართველოს ეკლესიის ისტორიის რომელიმე მოსაბრუნის შესახებ ქმნიდნენ უპირატესად.

თუ ქრონოლოგიურად დავალაგებთ, მაგალითად, „წმიდა ნინოს ცხოვრებას“, „ასურელ მამათა ცხოვრებებს“, „აბოს მარტვილობას“, „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებას“, „მოაწმიდელთა ცხოვრებებს“, და ა.შ. ერთი უწყვეტი ჯაჭვი გაიბმება ქართული ეკლესიის ჩამოყალიბების პროცესის, ქრისტიანობისათვის მებრძოლი ხალხისა და მისი სამღვდლოების ისტორიისა.

გავიხსენოთ ახლა ვრცელი პოლემიკური ტრაქტატები: არსენი საფარელის «განყოფისათჳს ქართლისა და სომხითისა» და ფერემ მცირის «უწყებაჲ მიზეზისა ქართველთა მოქცევისას». ორივე მათგანი ერთი მცირე ისტორიული მონაკვეთისათვის არის დაწერილი, მაგრამ როგორი ფართე ისტორიულ-გეოგრაფიული არეალი აქვს ორივეს. განსაკუთრებით ეს ითქმის არსენი საფარელის

თხზულებაზე. არცერთი სხვა პოლემიკური ტრაქტატი ქართველ-სომეხთა საეკლესიო განხეთქილების შესახებ, არსენი საფარელის ნაწარმოების გარდა, არ არის დაწერილი ისე როგორც ისტორიული თხზულება. ამავე დროს იგი არ არის მხოლოდ ქრონოლოგიის ამსახველი, შუა საუკუნეებისათვის ტრაფარეტული მატიანე. თვითონ განხეთქილების ფაქტისა და მისი უშუალო საბაბის შესახებ ნაწარმოებში მხოლოდ რამდენიმე წინადადებაა. დანარჩენი, ეს არის გააზრება განხეთქილების წინამძღვარი პროცესისა და მისი შედეგებისა, დასაბუთება ამ განხეთქილების ისტორიული საფუძვლებისა და ობიექტური კანონზომიერებისა, რომელიც განაპირობებს კონფლიქტის სუბიექტურ მხარეს.

სრულიად თავისებური ჟანრის თხზულებაა «მოქცევა ქართლისაჲ». იმ სახით, რომლითაც მან დღემდე მოაღწია, იგი არც სუფთა ისტორიული ნაწარმოებია და არც ჰაგიოგრაფიული, თუმცა იმავე დროს ერთი ან არის და მეორეც. ამიტომ არის, რომ ქართველოლოგებს დღემდე კამათი აქვთ, ქართული მწერლობის ძეგლების კლასიფიკაციისას, სად უნდა მიეკუთვნოს მას ადგილი, საისტორიო მწერლობაში თუ ჰაგიოგრაფიაში. «მოქცევა ქართლისაჲ» თავისი ტრადიციაც კი შექმნა მსგავსი სინთეტური ტიპის ჟანრისა. «წმიდა ნინოს ცხოვრების» შესახებ დაწერილი ყველა მომდევნო ხანის რედაქცია ერთსა და იმავე დროს არის ჰაგიოგრაფიული ნაწარმოებიც და ისტორიული თხზულებაც. თავი რომ დავანებოთ ლეონტი მროველისეულ რედაქციას, რომელიც თავისი მიზანდასახულობით ისედაც ვრცელ ისტორიულ ნაწარმოებში ჩასასმელად არის განზრახული, ამ მხრივ ტიპიურია «წმიდა ნინოს ცხოვრების» მეტაფრასული და პერიფრაზული რედაქციები.

მეტაფრასული რედაქცია იწყება ზოგადად ქრისტიანობის ისტორიით ქრისტეს შობის შემდეგ, მისი ცხოვრებით, მოციქულთა ქადაგებებით, ქართლში ანდრია პირველწოდებულის, სიმონ კანანელისა და მატათას მოსვლით, წმიდა გიორგის მოწამებით, რასაც უშუალოდ მოსდევს წმიდა ნინოს და მის მშობელთა ცხოვრება. ამის შემდეგ უკვე ავტორი საჭიროდ თვლის მკითხველს აუწყოს ქართველთა სამოქალაქო ისტორია მოკიდებული ალექსანდრე მაკედონელიდან აღმოსავლეთში არაბთა გაბატონების ჩათვლით, მაგრამ არც აქ ავიწყლება ავტორს მიუთითოს, თუ რთულ პოლიტიკურ გარემოში როგორ ინარჩუნებს ქართველი ხალხი და ეკლესია მართლმადიდებლურ მრწამსს.

პერიფრაზული „ცხოვრების“ ავტორი უფრო ამარტივებს თხრობას. იგი საჭიროდ აღარ თვლის ნინოს ცხოვრებას წინ წარუძმდვაროს ზოგადად ან ქართლში ქრისტიანობის ისტორია ნინომდე და ბოლოს ურთავს სამოქალაქო ისტორიას ალექსანდრე მაკედონელიდან არაბობამდე. ორივე ავტორს კარგად აქვს გაცნობიერებული თავისი ამოცანა: არსენი ბერა წერს და პერიფრაზულის ავტორიც შემოკლებით ამასვე იმეორებს: „უწყებაჲ ჯერ არს ამისცა, საყუარელნო, ვითარმედ ესე მეფე მირიან, ანუ სხუანი მეფენი ქართველთანი, რომლისა ტომისანი იყვნეს,

ანუ ჩვენ ქართველნი რომელთა ნათესავთა შვილნი ვართ“. ზუსტად ეს არის „მოქცევა ქართლისაჲს“ კრედიტ, თუმცა იგი მასში პირდაპირ არ არის განცხადებული.

დღისათვის უკვე ცნობილია „მოქცევა ქართლისაჲს“ ოთხი რედაქცია: შატბერდული (X ს-ს 70-იანი წ), ჰელიშური (XIV-XV სს) სინური (N/შინ-48 — X ს, N/შინ-50 — Xს-ს I ნახევარი) რედაქციები.

„მოქცევა ქართლისაჲს“ ერთი სათაურის ქვეშ გაერთიანებული 2 თხზულებისაგან შედგება. I ნაწილში, რომელსაც პირობითად „მოქცევა ქართლისაჲს“ „ქრონიკას“ უწოდებენ, მოკლედ არის გადმოცემული ქართლის ისტორია ალექსანდრე მაკედონელის ლაშქრობიდან IX საუკუნემდე; II ნაწილი, რომლის სახელია „წმ. ნინოს ცხოვრება“, მხოლოდ ქართლში ქრისტიანობის სახელმწიფო სარწმუნოებად გამოცხადების ისტორიას გადმოგვცემს.

სამეცნიერო ლიტერატურაში აზრთა სხვადასხვაობა იმის თაობაზე, არის თუ არა „მოქცევა ქართლისაჲს“ ერთი მთლიანი თხზულება, თუ შედგება სხვადასხვა ავტორის მიერ სხვადასხვა დროს დაწერილი ორი ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელი ნაწარმოებისაგან. უფრო საფუძვლიანი ჩანს ვარაუდი, რომ „ქრონიკა“ და „ნინოს ცხოვრება“ სხვადასხვა ავტორს ეკუთვნის და გვიან არის გაერთიანებული რედაქტორის მიერ. მათი გაერთიანება უფრო ადრე (X ს-დე) უნდა მომხდარიყო, ვიდრე სინური და შატბერდის კრებულები შედგებოდა. ლეონტი მროველი (XI ს) „მოქცევა ქართლისაჲს“ უკვე ერთიანი სახით იცნობს და ამასთანავე იგი სარგებლობს ისეთი პროტორედაქციით, რომლისგანაც უნდა მომდინარეობდეს ყველა დღეისათვის ცნობილი რედაქცია. საესებით შესაძლებელია, რომ თავდაპირველად „მოქცევა ქართლისაჲს“ იყო ზოგადი სახელი ყველა იმ თხზულებისა, რომლებიც ქართლის გაქრისტიანების მთელ პროცესს აღწერდნენ დასაბამიდან VI ს-ის ჩათვლით ამაზე მიუთითებს სინური კრებულისათვის (N/შინ-50) დართულ ანდერძ-მინაწერში მისი შემადგენელი ყველა თხზულების (მოქცევა ქართლისაჲს „ქრონიკა“, „წმ. ნინოს ცხოვრება“, „საქმენი წმიდისა იოანე ზედა ზანდელისანი“ და „აბიბოს ნეკრესელის მარტვილობა“) ქართლის მოქცევის წიგნებად მოხსენიება.

„მოქცევა ქართლისაჲს“ „ქრონიკაში“ შედარებით ვრცლად არის მოთხრობილი ალექსანდრე მაკედონელის ლაშქრობა ქართლში და არიან -ქართლის მეფის ძის აზოს გამეფება, შემდეგ მოცემულია ქართლის წარმართ მეფეთა სია და ლაკონიურად არის აღნუსხული მათი საქმიანობის უმთავრესი მომენტები; ეს სია უკანასკნელი წარმართი მეფით — მირიანით მთავრდება. შემდეგ მოთხრობილია პირველი ქრისტიანი მეფის, იმავე მირიანის, შესახებ. ამ ნაწილში „ქრონიკის“ საერთო მასშტაბებთან შედარებით, დიდი ადგილი უკავია ქართლის გაქრისტიანების ისტორიას, რომელიც მთავრდება წმინდა ნინოსა და მირიან მეფის გარდაცვალებით. მას მისდევს კვლავ მეფე-ერისთავთა და კათალიკოს-ეპისკოპოსთა სია ბაკურ მეფის

დროიდან სტეფანოს II ერისმთავრამდე. ¹ზოგჯერ აღნიშნულია მათი საქმიანობის უმთავრესი მომენტები. შედარებით ვრცელი ადგილი უკავია ვახტანგ გორგასლის მეფობას და ჰერაკლე კეისრის ლაშქრობას ქართლში; მოცემულია ქართლის ერისთავთა და კათალიკოსთა სია გუარამ ერისთავამდე.

სავარაუდოა, რომ თავდაპირველად დაიწერა ქართლის ისტორია მირიან მეფის გარდაცვალებამდე და მას ეწოდებოდა „მოქცევა ქართლისაჲ“. მასში შედიოდა ქართლის სამეფოს შექმნის, მცხეთის შენების ქრონიკა, წარმართ მეფეთა სია და ნინოს მიერ ქართლის გაქრისტიანების ვრცელი მოთხრობა. ასეთი სტრუქტურა ზუსტად ასახავს ტრადიციული საეკლესიო ისტორიებისა და ქრონიკების მოდელს. შემდეგში „მოქცევა ქართლისაჲს“, როგორც ჩანს, დაემატა სხვა ნაწილებიც (ქართლში კათალიკოსობის დაწესება, სამონასტრო ცხოვრების შემოღება, მართლმადიდებლობის სრული გამარჯვება), ხოლო სათაური ძველი შერჩა. სულ ბოლოს (IX ს. 30-იანი წწ.) მას უნდა დართოდა ერისთავებისა და კათალიკოსების სია. ამასთან ერთად უნდა შექმნილიყო ის პროტორუდაქცია, რომლიდანაც უნდა მიმდინარეობდეს დღეისათვის ცნობილი ოთხი რედაქცია, რომელმაც „მოქცევა ქართლისაჲს“ სათაურით გააერთიანა „ქრონიკა“ და „ნინოს ცხოვრება“.

„მოქცევა ქართლისაჲს“ წყაროებს მხოლოდ ჭელიშური და სინური (N/შინ-48) რედაქცია ასახელებენ (მეორე სინურ ხელნაწერში ეს ადგილი დაკარგულია). მაგ., ჯვრის აღმართვის ამბავთან დაკავშირებით მითითებულია გრიგოლ დიაკვნის „მოკლედ აღწერილი ქართლის მოქცევის წიგნი“, კავკასიაში სპარსელ-ხაზართა შეჯახების გამო ნათქვამია „ესე აღწერილი გამოკრებილად არსო“. ამჟამად უცნობია როგორც გრიგოლ დიაკვნის თხზულება, ისე ის ნაწარმოებები, საიდანაც აუტორს უნდა „გამოეკრება“ ცნობები. სპეციალისტები „ქრონიკის“ წყაროებად ასახელებენ აგრეთვე ფსევდოკალისტენეს აპოკრიფულ რომანს ალექსანდრე მაკედონელზე, ალექსანდრე კვიპრელი მონაზვნის „ქრონიკას“ და, შესაძლოა, რაღაც ადგილობრივ „საამშენებლო ქრონიკას“. თავის მხრივ, „მოქცევა ქართლისაჲს“ „ქრონიკა“ უფრო გვიანდელი თხზულების წყაროც გახდა. მართალია, *ლეონტი მროველი* (XI ს.) და არსენი მეტაფრასტი (XII ს.) მას იმოწმებენ მხოლოდ „წმ. ნინოს ცხოვრებასთან“ დაკავშირებით, მაგრამ მათ მხედველობაში აქვთ მთლიანად ძველი („წმ. ნინოს ცხოვრება“ „ქრონიკიანად“), როგორი სახითაც მან მოადწია ჩვენამდე.

„მოქცევა ქართლისაჲს“ აღმოჩენას თავის დროზე დიდი კულტურულ-ეროვნული მნიშვნელობა ჰქონდა. იგი სწორედ მაშინ გამოჩნდა, როდესაც „ქართლის ცხოვრების“ ცნობებს ზოგი კავკასიოლოგი უსაფუძვლოდ XII ს-ში შეითხზულ ლეგენდად მიიჩნევდა.

ქართული ისტორიოგრაფიის დაწინაურებამ და ახალი მასალის გამოვლენამ ცხადი გახადა, რომ „მოქცევა ქართლისაჲს“ სარგებლობს უძველესი ადგი-

ლობრივი წყაროებით, რისი გაკონტროლებაც შესაძლებელია საქართველოში მიმდინარე არქეოლოგიური გათხრებით, აქვე აღმოჩენილი ბერძნულ-არამეული წარწერებით თუ ბერძნულ-რომაული და სომხური წყაროებით.

„წმ. ნინოს ცხოვრება“ ორიგინალური სტრუქტურის თხზულებაა. ცალკეული თავების ავტორებად დასახელებული არიან თვით წმ. ნინო, რომლის ნაამბობი სალომე უქარმელს ჩაუწერია, აბიათარ მღვდლის ასული სიდონია, აბიათარ მღვდელი, იაკობ მღვდელი და მირიან მეფე. შინაარსის მიხედვით თხზულება შექმნილია IV ს. I ნახევარში (ნაწილი წმ. ნინოს სიცოცხლეში, ნაწილიც – მისი გარდაცვალების შემდეგ). სუარაუდოა, რომ IV ს-ში ქართულ ენაზე მართლაც არსებობდა ქართლის გაქრისტიანების ისტორია, რომელშიც აღწერილი იქნებოდა წმ. ნინოს მისიონერული მოღვაწეობა. ამას ადასტურებენ IV-V სს. ბიზანტიელი ისტორიკოსები (გელასი კესარიელი, რუფინუსი, თეოდორიტი კვირელი, სოკრატე სქოლასტიკოსი და ერმია სოზომენე), რომლებიც დაახლოებით ისევე მოგვითხრობენ ქართლში ტყვე ქალის მისიონერულ მოღვაწეობაზე, როგორც ეს არის აღწერილი „მოქცევაჲ ქართლისაჲში“.

„მოქცევაჲ ქართლისაჲს“ „წმ. ნინოს ცხოვრებაჲმ“ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა წმ. ნინოს ცხოვრების გვიანდელი რედაქციების შექმნაზე. ასეთებია ლეონტი მროველის (XI ს.) ისტორიულ ნაშრომში „ცხოვრება ქართველთა მეფეთა და პირველთაგანთა მამათა და ნათესაეთა“ შეტანილი „წმ. ნინოს ცხოვრება“, XII და XIII სს-ის მეტაფრასული და პერიფრაზული რედაქციები და ნიკოლოზ გულაბერიძის ორიგინალური თხზულება „საკითხავი სუეტიისა-ცხოველისა“.

„მოქცევაჲ ქართლისაჲს“ სინური ხელნაწერები ახალი კოლექციის Sin-48

1990 წელს სინას მთის წმიდა ეკატერინეს მონასტერში ახლად გამოვლენილ ხელნაწერებს შორის აღმოჩნდა ხელნაწერის ნაწილი, რომელიც შეიცავს „მოქცევაჲ ქართლისაჲს მატეიანის“ მნიშვნელოვან ფრაგმენტს. ხელნაწერის ზომებია 135X115 მმ. შემორჩენილია ცამეტი სრული ფურცელი. 1974 წელს აღმოჩნდა კიდევ ორი ფურცლის ფრაგმენტები. ტექსტი ნაწერია ეტრატზე შავი მელნით, ძირითადად ნუსხურით, მაგრამ უმრავლეს შემთხვევაში პირველი და მეორე სტრიქონიც ყოველ გვერდზე შესრულებულია კალიგრაფიული ასომთავრულით. იშვიათ შემთხვევაში ასომთავრულით არის შესრულებული ხუთამდე სტრიქონიც.

პალეოგრაფიის მიხედვით (მხედველობაში მაქვს როგორც ნუსხა—ხუცურის ისე ასომთავრულ გრაფემათა მოხაზულობა) ხელნაწერი ადრეული მეათე საუკუნით უნდა დათარიღდეს.

N/Sin-48-ში ტექსტი თავშიც და ბოლოშიც ნაკლულია. ილ. აბულაძის გამოცემით თუ ვიმსჯელებთ, შემორჩენილია IV-XII პარაგრაფები: მოყოლებული

ეპიზოდებიდან, როდესაც წმ. ნინომ სამ წელს მაცვლოვანში ლოცვის შემდეგ ვაზის
ნასხლევისგან ჯვარი შექმნა, დამთავრებული ქართლში ასურელ მამათა მოსვლით
ტექსტი მცირე გამონაკლისების გარდა კარგად იკითხება.

ახალი კოლექციის Sin-50

1990 წელსვე სინას მთაზე აღმოჩნდა კრებული (№ 50), რომელშიც, მისი
დღევანდელი მდგომარეობის მიხედვით, გაერთიანებულია ძველი ქართული
მწერლობის ისეთი მნიშვნელოვანი ძეგლები, როგორიცაა „მოქცევაჲ ქართლისაჲ“
და „ასურელ მამათა ცხოვრების წიგნები“.

ტექსტი ნაწერია I30X122მმ ფორმატის ეტრატზე შავი მელნით, ნუსხური
ასოებით, რომელშიაც გარეულია ასომთავრული. სათაურები მოცემულია
ასომთავრულითა და სინგურიტო ტექსტი ძირითადად ნაწერია ერთი ხელით, მაგრამ
ორგან, საერთო რაოდენობით დაახლოებით ორნახევარი ფურცელი სხვა ხელითა
და სხვა ორთოგრაფიით არის ნაწერი. ორივე ტექსტი ერთმანეთის სინქრონულია.
ხელნაწერი თავბოლო ნაკლულია, უყდო. ეტრატი 1994 წელს ფრაგმენტებს შორის
აღმოჩნდა კიდევ 2 ფურცელი. ხელნაწერი თავბოლო ნაკლულია, უყდო. დაკარგულია
„ქრონიკის“ დიდი ნაწილი — დასაწყისიდან ქართლში ფარსმან მეცამეტის მეფობამდე.
„მოქცევაჲს“ დანარჩენი ნაწილი „წმ. ნინოს ცხოვრების“ ჩათვლით სრულად არის
შემონახული.

პალეოგრაფიის მიხედვით ხელნაწერი IX-X საუკუნეებით უნდა
დათარიღდეს. ამ მხრივ განსაკუთრებით დამახასიათებელია სინგური ასომთავრულით
შესრულებული სათაურები. ნაწერის სიძველის მაჩვენებელი უნდა იყოს
განკვეთლობის ნიშნების ხმარება, რომელიც განსაკუთრებით ინტენსიურია მეორე
ხელით ნაწერ გვერდებში და დასმულია ყოველი სიტყვის შემდეგ.

ახალი კოლექციის Sin-50 სინას მთისათვის შეუწირავს ვინმე ბერს არშუშა-
ყოფილს იოვანეს თავისი სულის მოსახსენებლად და მისი შვილებისათვის (დემეტრი,
ადარნერსე და ნერსე) სალოცველად. ანდერძში მოხსენიებული ანთროპონიმები,
აგრეთვე, ხელნაწერის დიდ სიძველეზე ლაპარაკობენ. ხელნაწერი შეწირული უნდა
იყოს იმავე პირის მიერ, ვინც წმ. საბას ლაურას პალესტინაში IX-X საუკუნეების
მიჯნაზე შესწირა სპეციალისტთათვის კარგად ცნობილი ჭილ-ეტრატის იადგარი.
ამას უეჭველად ადასტურებს N/Sin-50-სა და ჭილ-ეტრატის იადგარისათვის
გაკეთებული შინაარსობლივად და პალეოგრაფიულად იდენტური ანდერძი: „ქრისტე,
შეიწყალე იოვანე, ამინ“.

N/Sin-50-ს საკმაო სიზუსტით ათარიღებენ ტექსტში მოცემული შემდეგი
ცნობები:

1. „მოქცევაჲ ქართლისაჲსთვის“ დართული ქართლის კათალიკოსების სია
შედგენილია შატბერდის კრებულის სიასთან (უკანასკნელი კათალიკოსია არსენი

II — დახლოებით 955-985 წწ) შედარებით სამი კათალიკოსით ადრე და მთავრდება არსენი I დიდი კათალიკოსის (860-887 წწ) მომდევნო მეორე კათალიკოსზე (ბასილი), რამაც შეუძლებელია X ს-ის დამდეგზე შორს გადაიწიოს.

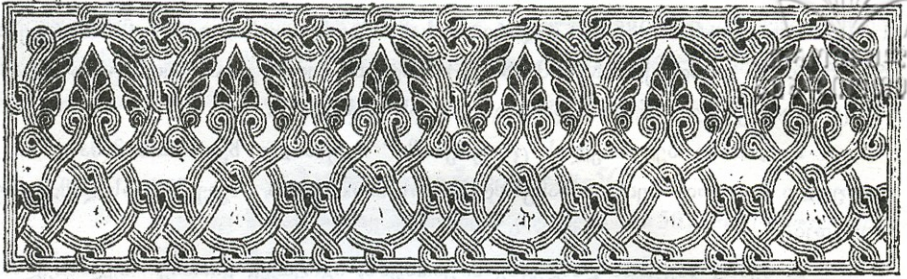
2. „იოანე ზედაზნელის ცხოვრებაში“ შეტანილი ზედაზნის მამათა სია, თვითეული მათგანის ზეობის ხანგრძლივობის მითითებით, ასევე X ს-ის დამდეგზე მიუთითებს.

3. მეათე საკუნის დამდეგზე მიუთითებს, აგრეთვე, „იოანე ზედაზნელის ცხოვრებაში“ სივნიეთის დედოფლის ამასპოს (სომხური წყაროების ჰამასპრუპი II ჰამასპუპი) როგორც იმ დროისათვის ცოცხლის მოხსენიება.

გამოცემის შესახებ

ვინაიდან „მოქცევაჲ ქართლისაჲს“ ახალი გამოცემა გათვალისწინებულია მკითხველთა ფართო წრისათვის, საჭიროდ ჩაეთვალე იგი სრული სახით გამოსულიყო: დასაწყისი ნაწილი მას დამატებული აქვს შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით. სხვა მცირე დანაკლისები შეესებული არ არის. სინური ტექსტები ქვეყნდება ზუსტად ისე, როგორც ეს ხელნაწერებშია მოცემული. ყველა ტექსტოლოგიური ოპერაცია ტექსტშივე არის აღნიშნული სპეციალური ნიშნებით.

მოქცევაჲ ქართლისაჲ

შატბერდულო რედაქცია

[თავი ა]

1. პირველ ოდეს *აღოქსანდრე მეფემან* ნათესავნი იგი *ლოთის* შვილთანი წარქცინა და შეკადნა იგინი კედარსა მას ქუეყანასა, იხილნა ნათესავნი სასტიკნი *ბუნ-თურქნი*, მსხდომარენი მდინარესა ზედა *მტკუარსა*, მიხუევეით, ოთხ ქალაქად, და დაბნები მათი: *სარკინე ქალაქი, კასპი, ურბნისი* და *ოდრაკე*, და ციხენი მათნი: ციხეჲ დიდი *სარკინისაჲ, უფლოსციხეჲ კასპისა, ურბნისისა* და *ოდრაკისაჲ*.

დაუკვრდა *აღოქსანდრეს* და ცნა, რამეთუ *იებოსელთა* ნათესავნი იყვნეს, ყოველსა კორციელსა ჭამდეს და სამარე მათი არა იყო, მკუდარსა შეშჳამდეს. და ვერ ეძლო ბრძოლად მათი მეფესა, და წარვიდა.

მაშინ მოვიდეს ნათესავნი მბრძოლნი, *ქალდეველთაგან* გამოსხმულნი, *პონნი*, და ითხოვეს *ბუნ-თურქთა* უფლოსავან ქუეყანაჲ ხარკითა. და დასხდეს იგინი *ზანავს*. და ეპყრა იგი, რომელ ხარკითა აქუნდა, ჰრქვან მას *ხერკი*.

და შემდგომად რაოდენისამე ყამისა მოვიდა *აღოქსანდრე*, მეფე ყოვლისა ქუეყანისაჲ, და დალეწნა სამნი ესე ქალაქნი და ციხენი, და *პონთა* დასცა მახულო. ხოლო *სარკინესა ქალაქსა* ებრძოლა ათერთმეტ თთუჲ და დადგა *სარკინესა* დასავლით კერძო. და დასცა ვენაკი და რუჲ გამოიღო *ქსნით*, და დასხნა კაცნი მერუეენი დასტაგითა რუჲსაჲთა; და ჰრქვან

ადგილსა მას *ნასტავისი*. და მეორე გამოიღო *სარკინე*. თუთ დაყარეს და მეოც იქმნეს.

და თანა-ჰყვანდა *აღუქსანდრეს მეფესა აზოი*, ძჳ არიან *ქართლოსა* მეფესაჲ, და მას მიუბოძა *მცხეთაჲ* საჯღღომად და საზღვარი დაუდგა მას *ჰერეთი* და *ევროს წყალი* და *სომხითი* და მთაჲ *ცროლოსა[ღ]* და *წარვიდსა*.

ხოლო ესე აზოი წარვიდა არიან *ქართლად*, მამისა თუხისა, და წარმოიყვანა რვაჲ სახლი და ათნი სახლნი მამა-მძუძეთანი, და დაჯდა ძუეელ *მცხეთას*. და თანა-ჰყვანდეს კერანი ღმრთად-*ვაკი* და *ვაიძ*.

II. ა. და ესე იყო პირველი მეფე *მცხეთასა* შინა, აზოი, ძჳ არიან *ქართველთა მეფისა*ჲ, და მოკულა.

ბ. და შემდგომად მისა დადგა *ფარნაგა ზ*. ამან აღმართა კერანი ღმრთ ცხუ[რ]სა ზედა, და დასდგა სახელი მისი *არმა ზ*. და მოქმნა ზღუდელ წყლოთ კერძო და ჰრქუან *არმა ზ*.

გ. და შემდგომად მისა დადგა მეფედ *საურმაგ*. ამან აღმართა კერანი *ადინა* გზასა ზედა და იწყო *არმა ზს* შტინებად.

დ. და მისა შემდგომად მეფობდა *მარვან*. და აღმართა *დანინა* გზასა ზედა წინარც, და აღაშენა *არმა ზ*.

ე. და მეფობდა *ფარნაჯობ* და აღმართა კერანი *ზადენ* მთასა ზედა და აღაშენა [ციხც].

ვ. და მეფობდა *არს* (ოკ)*, ქალაქსა ზღუდენი მოაქმნნა.

ზ. და მეფობდა *არკი*, რომელმან შიდა ციხე აღაშენა *არმა ზსა*.

ი. და მეფობდა *ბრატმან*, რომელსა ზე *მცხეთას* ქალაქი დაეწყო.

თ. და მეფობდა *მარეან* და მან აღაშენა *მცხეთაჲ* ქალაქი.

ი. და მეფობდა *არსუკი*, რომელმან კასანი შეიპყრა და *უფლისციხე* განაგო.

ია. და მეფობდა *როკი*, რომელმან რაჲთურთით *მცხეთაჲ* გაიშორა. და მეფობდა *ორად* გაიყო, ორნი მეფენი დასხდეს იმიერ და ამიერ.

იბ. და მეფობდა *ქარძამ არმა ზს* და *მცხეთას* *ბრატმან*. და ამითთა ჟამთა *ჰურჩანი* მოვიდეს *მცხეთას* და დასხდეს.

იგ. და მეფობდა იმიერ *ფარსმან* და ამიერ *კაო ზ*.

იდ. და მეფობდა იმიერ *არსოკი* და ამიერ *ამა ზაურ*.

- იე. და მეფობდა იმიერ *აძა ზასა* და *ამიერ დეროუკ*.
- იფ. და მეფობდა იმიერ *ფარსმან ქველი* და *ამიერ ფარსმან ავაზ*.
- იზ. და მეფობდა იმიერ *როკ* და *ამიერ მარდატ*. და ამისა ზე მოაკლდა *არმა ზე* სამეფოთა და *მცხეთას* ოდენ იყო მეფობაჲ.
- იჭ. და მეფობდა *ლადაძი* და *დღე კ*.
- ით. და *ფარსმან*,
- კ. და *აძა ზასა*,
- კა. და *რეე მართალი*.
- კბ. *ვაჩე*,
- კგ. *ბაკურ*.
- კდ. *მარდატ*.
- კე. *ასფაგურ*.
- კვ. *ლეე*, მამაჲ
- კზ. *მარეანისი*.

ესე ოც და რვათი *ქართლსა* შინა წარმართნი.

III. და იყო დღეთა *კოსტანტინე მეფისათა*, ქრისტეს აღმაღლებითგან *სამას* და *მეათესა წელსა*, იყო ლუაწლო ბრძოლისაჲ მტერთაგან და ფრიად ერეოდეს მეფესა *კოსტანტინეს*, *ძესა კოსტაქსსა*. და გულოვდებულ იყო ურვათაგან *კოსტანტი* კეისარნი.

იყო ვინმე *კაცი ეფესელი* და წარმოთქუა წინაშე მეფესა, ვითარმედ: „ქრისტეანენი იგი *აზომნი* და *ყოველნი პინდონი* და ვისცა ვის აქუს შჯულო იგი ახალო ქრისტეს წმიდისაჲ ძელით ჯუარისაჲთა და მისითა სასოვებითა სძლევენ მტერთა ძლიერად“.

მას ჟამსა აღიძრა მეფე გუნდებითა, და წარავლინა მოყვანებად ებისკოპოსთა *იერუსალმით*, *ანტიოქიათ*, *აზომით* და *ალექსანდრიათ*. და ნათელ-ილო მან თავადმან და დედამან მისმან ბანაკითურთ.

მით ჟამითგან მეათესა წელსა წარვიდა *ჰელონე იერუსალმად* ძიებად *პატოსნისა* ჯუარისა. და მეათოთხმეტესა წელსა ივლტოდა დედაკაცი ვინმე მეფეთა ევადაგი, სახელით *რიფსიმე*, რომლისამე მიზეზისათჳს დედა-ძმუძითურთ.

და იყო მის თანა ტყუე ერთი დედაკაცი შუენიერი, სახელით *ნინო*,

რომლისა საქმც მისი გამოიძია ჰელენე დედოფალმან, და იყო იგი პრომი მთავარი, და თვთ მოეგლო გზად თვსი და ექმნეს კურნებანი. და მოწვეულ იყო საბერძნეთა და ჰმოდლორდა მთავარსა მას რეფსიმეს.

და ვითარცა წარმოივლტოდა რეფსიმე ზღუად, გადანე და ნინო და სხუანი ვინმე მათ თანა გამოვიდეს არეთა სომხითისათა, საყოფელსა თრდატ მეფისასა, და ივინი იმარტვლნეს მუნ.

IV. ხოლო ნინო და მთა და წარმოემართა მთათა კერძო ჩრდილომსათა და მოვიდა მდინარესა მტკუარსა, მოჰყვა და მოვიდა მცხეთად, ქალაქსა დიდსა მეფეთა

ახალი კოლექციის Sin-48

IV. [1რ]საჯდომელსა. და იყო მწირობით სამ წელ, ილოცვიდა ფარულად ადგილსა ერთსა მრწამლითა მაცულისადათა შებურვილსა.

და შექმნა ნასხლევისა სახედ ჯუარი და აღიდგა იგი მუნ და ილოცვიდა იგი მის წინაშე. და მათ მაცუალთა ადგილო ზემოდსა ეკლესიისა საკურთხეველ არს.

და მეოთხესა წელსა იწყო ქადაგებად და ხარებად ქრისტეს ღმრთისა შჯულისა და თქუა, რამეთუ: „გბოვე ცთომასა შინა ჩრდილომსა ესე ქუეყანა“. და მეექუსესა წელსა არწმუნა ნანა დედოფალსა ცოლსა მეფისასა სენსა შინა მისსა. და მეშვდესა წელსა არწმუნა მეფესა სასწაულთა ქრისტესმიერთა. და მსწრატელ აღაშენა ეკლესიაჲ ქუემო სამოთხესა შინა, ძელსაჲ, და სუეტი იგი იყო ძელსაჲ, რომელი თვთ აღეპართა.

და აღაგეს ეკლესიაჲ. და წარავლნნა მეფემან მოციქულნი და წიგნი ნინოჲ სი მეფისა კოსტანტინესსა საბერძნეთა თხო[ვად] მლდელ[თ]ა. [ხოლო] მოციქულნნი იგ[ი] მსწრატელ მი[იწივნეს] წ[ინაშე] მეფისა.

და მოსცა მეფემან ებისკოპოსი დოვანენ და ორნი მლდელნი და ერთი დიაკონი და ხატი მაცხოვრისაჲ და მქელი ცხოვრებისაჲ და წიგნი ელენე დედოფლისაჲ ნინოჲ ს[თ]ვს[ი].

V. და ვითარცა მოვიდეს, ნათელი მოიღეს ძირიან მეფემან და ნანა

დედოფალოში და ყოველმან სახ[ლმა]ნ მათმან.

ითხოვეს [ხ]ც ებისკოპოსმა[ნ] და ნინო, რადთა შე[ქ]მნა[ნ] [ჯუარო] და ძიება ყვეს [ხ]უროთა და პოვეს ხც ერთი მდგომარე ბორცუსა ზედა კლდისასა, რომელსა ფურცელი მისი არაოდეს დასცუკოდა და სულ-ჰამოდ იყო ხც ესე და შეენოდა ფრად, [ვითარცა მად]ლით შემოსილი[ი]. [მრ]და ადგილი იგი ბორცვ შეუვალ იყო კლდისაგან. და ვითარცა შესთნდა ხუროთა სიკვთე ხისად მის, უთხრეს მეფესა და ებისკოპოსსა. და წარვიდეს რვე ძმ მეფისად და მთავარ-ღიაკონი და იხილეს შეუნიერად დგომად ხისად მის. ხოლო ფურცლოოდა ჟამთა არისათა. და იტყოდა მთავარ-ღიაკონი იგი მუკლსა დავითისსა: „ესე ხც არს თანა წარსავალისა კლდისასა ზეგარდამოდათა ცუართა მორწყული და ფურცელნი მისნი არად დასცუვნენ უკუნისამდე“.

და უბრძანა ხუროთა მოკუეთად ხისად მის და შექმნეს სახც პატოსნისა ჯუარისად, ვითარცა ასწავა მთავარ-ღიაკონმან, სამ გუამად შექმნეს ხისა მისე(ა)ნი: ტანისაგან ერთი, მკართაგან <ორნი> და ორნი გუამისაგან. ერთი-იგი აღმართეს მცხეთას, ვითარცა-იგი სწერია მცარესა მას მოკლედ აღწერილსა წიგნსა ქართლოს მოქცევისასა გრიგოლ ღიაკონისა მიერ აღწერილსა, და ერთი ჯუარი აჰმართა მრთანვე მეფემან მთასა შინა მალხარისასა, რომელსა ჰქვან თხოთისად, და ერთი-იგი მახლობელად პატოსნისა ჯუარისავე.

VI. და წარავლინა მრთან მეფემან და ითხოვა საბერძნეთით ქვის მთელენი და კირით ხურონი. და მოსცნა მეფემან და წარმოვიდეს ერუშეთა და დადევს საძრკუველი ეკლესიისად, და დაუტევეს ფერკთა ფიცარნი მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი. და წარმოვიდეს მანვლის და დადევს საძრკუველი ეკლესიისად, და დაუტევეს სამშკუალი და ესრეთ მოვიდეს მცხეთად.

და დაიწყო მეფემან [შენცხად] ეკლესიასა გარეუბნისასა ქვითა. და ვითარცა ცნა მეფემან, რამეთუ დადევს საძრკუველი პრველ ერუშეთს და მანვლის, და დაუტევეს მუნ სასურველი იგი ფიცარი და სამშკუალი, აღივსო ურფითა და [დააყენა საქმც მო[წრა]ფებისა, ვიდრე ა[რა ისწ]ავა მთხვარებისკოპ[ოსის]ავან] - - - - - რ... [და აღივსო]

სი[ხარულითა] მეფე და მყის ----- ჰური[ა]----- მან -----
 ----- ძმ ----- ის... [ნრ] „...მოწვევულ იყო კუარტირებში

ქრისტესი *იერუსალჴმით მცხეთად*“. და ჰმადლობდა ღმერთსა და იტყოდა:
 „კურთხეულ ხარ შენ, უფალო იესუ ქრისტე, ძეო ღმრთისა ცხოველისაო,
 რამეთუ შენ ჰრველვე გინდა ვსნაჲ ჩუენი ეშმაკისაგან და ადგილსა მისგან
 ბნელისა, ოდეს-იგი სამოსელი შენი ებრაელთა ამათ წარმოეც წმიდით
 ქალაქით იერუსალჴმით უცხოთა ამათ ნათესავთა ქალაქად, რამეთუ ჯუარ-
 ცუქმასა შენსა ამას ქალაქსა მეფობდეს მამანი ჩუენნი“.

VII. და ამას ზედა გულის-მოდგინე იქმნა იგი მეფეც და წარემართა
 ქრისტეანობასა მოსწრაფებასა და ყოველი ქალაქი მის თანა. მაშინ
 სანატრელმან დედოფალმან *ნინო* თქუა: „კურთხეულ არს ღმერთი და მამაჲ
 უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, რომელმან მოაგლინა სიტყუაჲ წმიდაჲ
 მისი ცათა მაღალთაჲთ თუთ ძლიერისაგან საყდარისა ქუეყანად მადლობად,
 შენდობად უეჭუელად ვორცითა თესლისაგან *დავითისა* და დედა კაცისაგან
 მარტოდ შობილისა წმიდისა და უბიწოჲსა, რომელი სათნო ეყო მას...“

... და წარჰმართა მცირედ მახვლი მათ ზედა, და შიშით მისცნეს
 თაენი მათნი ნათლის-ღებასა და დაღეწნეს კერზნი მათნი. და წარვიდეს
 ერწოდ და დადგა ედემს დაბასა, *ქალეთს* და ნათელ-სცა *ერწო-თიანელთა*.
 და ყუარელთა რაჲ ესმა ესე, გარდაჰბეს *თუშეთს*, რომელნი კუალად
თრდატ მეფემან მოიყვანნა და მონათლნა. და ნინო ჩავიდა *კხუეთა* და დადგა
კაწარეთს და მონათლნა *კხუნი* და *სუჯუნი* არითურთ მათით.

და გარდავიდა კახეთა და დადგა იგი ქველ-დაბას. და
 მოიყვანნა კახნი მთავარნი, ამათვე მეფეთა ნათესავნი, და ნათელ-სცა და
 განიშორა ნათლვად მათი.

VIII. და დასწეულდა და წარემართა და მიიწია *კხუეთა*, დაბასა,
 რომელსა ეწოდების *ბოდისი*. ვერღარა უძლო სლვად. და მო-ხოლო-ვიდეს
 უყარმით ქალაქით *რეე*, ძმ მეფისაჲ და *სალოძმე*, ცოლი მისი და ასული მათი
 და ზედა დაადგეს მოურნედ. და მოვლინეს მეფემან [და ცოლმან] მისმან
ნანა დედოფალმან *იოვანე მთაგრებისკობოსი* კითხვად და წარყვანებად.
 ხოლო მან არა ინება, არამედ დაჰვედრა *იაკობ ძოდელი* მეფესა და
 ებისკობოსსა, რაჲთა შემდგომად მისსა მან დაიპყრას საყდარი მცხეთისაჲ.

და მის წინაშე მისცა წიგნი *სალომეს ეკლესი* დედოფლისაჲ, რომელი მოეწერა *ნინო* სა მოციქულობით და მახარებლობით შემკობილი, და ძელი ცხორებისაჲ წარსცა *ნანა* დედოფალსა. და შეწირა ჟამი იოვანს და აზიარა *ნინო* განმაცხოველებელსა კორცსა და სისხლსა ქრისტესსა, და წარიღო ესე საგზლად საუკუნოდ. და შეპყდრა სული თვისი კელითა ღმრთისათა *ქართლს* მოსლვითგან მისით *ოცდამეხუთმეტესა* წელსა და ქრისტესს ამაღლებითგან *სამას* *ოცდათურამეტსა* წელსა, დასაბამითგან ხუთ ათას რვაას *ოცდათურამეტსა* წელსა.

მაშინ შეიძრნეს ორნი ესე ქალაქნი მცხეთაჲ და უყარმაჲ და ყოველი *ქართლი* სიკუდილსა მისსა. და მოვიდეს და დაპმარხეს ძლევეთ შემოსილი გუამი [მი]სი ადგილსავე ზედა ბოდს, სოფელსა *კახუეთისასა*.

IX. და წარივიდა *მირიან მეფე* და ყოველი ერი, რამეთუ იქმოდეს ეკლესიასა ზემოსა ქვეთა. და გაიმორეს *მეოცესე* წელსა. და *მეოცდაერთესა* წელსა მოკუდა *მირიან მეფე* და დაეფლა საშოვალსა ეკლესიასა სუეტსა სამხრითსა, ჩრდილოჲთ კერძოსა. და მას სუეტსა შინა არს ნაწილი სუეტისა მის ნათლისა მის ცხოველისაჲ. და მეორესა წელსა მოკუდა *ნანა დედოფალი* და დაეფლა დასავალით კერძო, სადა *მირიან მეფე* დაფლულ იყო.

X. და *მეორე* დაჯდა *ბაკურ* მეფე, ძმ *რევისი*. და მოკუდა იოვანე ებისკოპოსი და დაჯდა მღდელი, რომელი ენება *ნინოს*, მთავარებ[10რ]ისკოპოსად.

და *მესამესა* წელსა აღმართებითგან პატოსნისა ჯუარისა შექმნა კუბაჲ *რეფ*. და შეიქმნა საფლავი ქუემოსა ეკლესიასა *რეფ* და მოკუდა და დაემარხა ცოლითურთ. და შემდგომად მისა ამან *ბაკურ* მეფემან დაიწყო წილკნისა ეკლესიასა და გაიმორა *ოცდამეთერთმეტესა* წელსა. და მოკუდა და დაეფლა ქუემოსავე ეკლესიასა.

XI. და მესამც დაჯდა მეფედ ძმაჲ მისი *თრდატ* და მთავარებისკოპოსი იყო *ნერსეს სომეხთა* კათალიკოზისა მთავარდიაკონი იობ. და მეფემან რუესთავისა რუე გამოიღო და მის ზევე <და> ეკლესიისა საძირკუველი დადვა, *კახეთს* *ნეკრესისა* ეკლესიაჲ აღამშენა გასრულებით.

XII. და *მეოთხე* მისა შემდგომად დაჯდა *ვარას-ბაკურ* მეფედ და

მის ზე სწარსთა მეფისა მარზაპანნი სიენითა შემოვიდეს და იგი ვიდრად უკმოჯდა. მთავარების კოპოსი იყო იგივე იობ. მაშინ მოვიდა ქარზამ ხუარ ბარზადურ სწარსთა მეფისა პიტახში ტფილის, კაღა <ა>დ ციხედ და ქართლო მისსა ხარკსა შედგა და სომხითი და სიენითი და გუასაურავანი. და მის ზე აღაშცნეს აზნაურთა ეკლესიად იგი წმიდად მცხეთას და დაამოთაულეს დიდსა მას ეკლესიასა სოფლებითა და ქარდაგებითა.

XIII. მეხუთე ამისა შემდგომად მეფო[ბ]და [ბაკური], ძმ თრდატისი. მთავარების კოპოსი იყო ელო და ამან აღაშცნა ეკლესიად ბოლნისისად და იმიერთ გავიდა და გაახლნა არმაზნი სწარსთა შიშისათჳს.

XIV. მეექვსე ამისა შემდგომად მეფობდა ფარსმან, დისწული თრდატისი, და მთავარების კოპოსი იყო სიმონ.

XV. და მეშვიდე მეფობდა მირდატ. და წარიყვანა პიტახშმან ვარაშ ბაღდადს და მუნ მოკუდა.

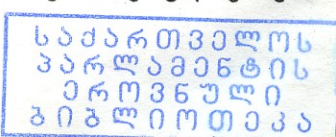
XVI. და შემდგომად მისსა მერვე მეფობდა არჩილ და მთავარების კოპოსი იყო იონა. და დაეცა ქუე მოდ ეკლესიად, და იონა მიიცვალა გარეუბნისა ეკლესიასა და სუეტი იგი ცხოველი თანა წარმოიღო.

და მის ზე აზნაურთა აღაშცნეს სტეფანე-წმიდად არაგუსა ზედა და მოგუნი მოგუთას. მოგობდეს ცეცხლის მსახურებასა. და მის ზევე, არჩილისსა, ოთხნი მთავარების კოპოსნი გარდაიცვალნეს.

XVII. მეცხრე მეფობდა მირდატ და მთავარების კოპოსი იყო ბოლონქონ. და ესე მთავარების კოპოსი ერისთვადცა [იყო] ბარბ პიტახშისაგან ქართლოს და პერეთს.

XVIII. შემდგომად მისსა მეათე მეფობდა ვახტანგ ვორგასალო და მთავარების კოპოსი იყო იოველო. მაშინ წარიყვანეს ვახტანგ ვორგასალო სწარსთა და შემდგომად რავდნისამე ჟამისა მოიქცა. და მთავარების კოპოსი იყო მიქაელ დით. ამან მიაძინა ფერვი ვახტანგ ვორგასარსა და განადო ეკლესიისაგან. ხოლო მეფემან წარავლინა მოციქულნი საბერძნეთა და ითხოა მეფისაგან და პატრიაქისა კათალიკოზი. და მოსცეს კათალიკოზი პეტრე. და თანა ჰყვანდა სამოელ მონაზონი, კაცი წმიდად და ღირსი. და აღაშცნა ქუე მოდ ეკლესიად ვახტანგ მეფემან და დასუა მუნ შიგან პეტრე კათალიკოზი. და ესე იყო ქართლოს მოქცევითგან მესასამეოცდამეათესა

K 255. 551

წელსა. მეფენი გარდაცვალებულ იყვნეს ათნი და მთავარების კობოსნი
ცამეტნი. და აქად თვან იწყეს კათალიკოზთა მამადმთავრობად და მწყემსა
ერისა. პირველი კათალიკოზი იყო პეტრე ვახტანგ მეფისა ზე.

XIX. და მეთერთმეტმე მეფობდა დანი უყარმელი და კათალიკოზი
იყო სამოელი და მისსა ზე ქალაქსა ტფილისს კაცნი დასხდეს და მარიაძ-
წმიდად ეკლესია ალაშქნეს. და კათალიკოზი იყო პეტრე მესამე.

XX. მეოთხმეტმე მეფობდა ბაკურ, ძმ დანისი და კათალიკოზი იყო
[სამოელი] მეოთხმე.

XXI. და მეცამეტე ფარსმან მეფობდა. და კათალიკოზი იყო
თავფანავ მესუთმე, და მის ზევე ჰემაგი მეექუსე. და მის ზევე [სპარსთა]
მეფობად მცხეთად მოვიდა და შეაშფოთა ქართლი და ქალაქნი და წარვიდა.

XXII. მესუთმეტმე მეფობდა ფარსმანსხუად და კათალიკოზი იყო საბია,
მკვდრი მცხეთელი, მეშდმე. და აქად თვან ორთა სახლთა აღიეს
კათალიკოზობად მკვდრთა მცხეთელთა. და მის ზევე კათალიკოზი იყო
ევლალი მერვე.

მაშინ მოვიდა იოვანე ზედა ზადნელი შოვა მღინარით, იგი და :იბ:
მოწათენი მისნი მის თანა, ქართლის მოქცევითვან მეორასესა წელსა,
მეფობასა ფარსმანისსა და მეოთხმეტესა მის მეფობასა მარიანისით...

ახალი კოლექციის სინა-50

XXI ... [ამისა ზ]ევე [სპარსთა] მეფე მცხეთად მოვიდა და შეა[შფოთა
ქართლი და] ქალაქნი [და წარ]ვიდა.

XXII. [და] მ[ისა] შემდგომად მე]ფობდა [ფარსმა]ნ სხუა[დ და
კათალიკოზი იყო სა]ბია მკვდრი [მცხეთელი, ზ. და აქად] თვან ორთა
სახლ[თა აღი]ეს კათალიკოზობად მკვდრ[თა მცხეთელთა] და მისვე
[მეფისა ზე კათალიკოზი] იყო [ევლ]ალი.

[მაშინ მოვიდა] იო[ვანე] ზედა ზა[დნელი] შოვა] მღინარით და იბ
მოწ[ათენი მის] თანა ქ[არ]თლის მოქც[ევი]თვან] ს წელსა, მეფობასა
ფარს[მანის]სა მე-იღ-სა მეფობასა მარიანისითვან, და :მ: კა[თა]ლიკოზისა
ევლალის ზე.

XXIII. და მისა [შე]მდგომად მეფობდა *ბაკურ* და კათა[ორ]ლოკოზი იყო *მაკარი* თ. და მისვე ზე - - - - - [პი]ტიახში იყო *ვასქენ* და *მუშანი* იწამა ცურტავს. [და მისა შე]მდგომად კათალოკო[სი] იყო *სამოველი* ი და მერმე *სიმონ-პეტრე* ია]. და [მის *ბაკურის* ზე და]ესრულა მე[ფ]ობაჲ ქართლ[ო]საჲ. და გითარცა მეფობაჲ დაესრულა ქართლს, სპარსნი განძლოერდეს და სომხეთი და *ქერეთი* დაიპყრეს და [უწ]ინარესცა - - - - - ქართლი უმეტესად და[აიპყრეს], და *კავკასია*თა შევიდეს და *კარნი* *პოვსეთის*თანი აგნეს სამნი: ერთი დიდი კარი პოვსთაჲ და *ორნი დვალეთს*, და ერთი *არჭყანს* დურ[ი]ცა [ძუ]კეთისასა - - - - - მთავრად *წანარეთისა* *ჯეგსა* და მორჩილებად დასდევს [მისი]. და ოდეს *ერაკლე* მეფე მოვიდა, [მაშინ] დაამყუნა სპარსნი. და სპარსთა [კ]ლესურისაცა იგი ზღუდს შექმნეს და ოდეს *პოვსეთისა* კართა იქმოდეს და უმეტეს ვითარ *ხაზარეთისა* [კ]არნი შექმნეს, [ხა]ზარნი მეოტ იყუნეს. ესე [აღწერი]ლი გამოკრებულად არს, არათუ [ფრ]ცლად დაწერილი არს.

მაშინ *მცხეთა*ჲ ათხელდებოდა და *ტფილისი* ეშენებოდა, *არმაზნი* შემცირდებოდეს [და კალაჲ გან]დიდებოდა, სპარსნი უფლებდეს ქართლს, და *სომხითს*, და *სივნიეთს*, და *გუასუ*რავანს. და კათალოკო[ზი] იყო [ღ]ე *სამოველი* იბ. და ნელად-რე შეკრბა ქართლი.

XXIV. და განახინეს ერისთავად *გუარამ* დიდი, და ესე იყო ერისთავი და მერმე *კურაპალატად*ცა იყო. ამან ერისთავმან დადგა საძირკუველი პატროსნისა ჯუარისაჲ. და კათალოკოზი იყო *სამოველი* სხუადვე. და *ტფილისს* დიდსა ეკლესიასა მკუდრთა დაღწყეს და ნახევარსა იქმოდეს ერისთავნი და ნახევარსა ყოველი ერი. და კათალოკოზი იყო *ბართლომე* იბ.

XXV. და შემდგომად სტეფანოზ ერისთავობდა, ძმ მისი, ძ, ძმაჲ დემეტრის, და ოქმოდა ეკლესიასა ჯუარისასა.

XXVI. მაშინ ჩამოვლო *ერაკლე* მეფემან ბერძენთამან. და უკმო ცინისთავმან კალაღთ *ტფილისით* მეფესა *ერაკლეს* ვაც-ბოტობით. ხოლო მან ფერკვი დაიპყრა და დანიელი წიგნი მოღლო და მოჲძია სიტყუაჲ ესე: „მას შინა მოვიდეს ვაცი იგი მზის დასავალისაჲ და შემუხრნეს რქანი იგი ვერძისა მზისა აღმოსავალისანი“. და თქუა *ერაკლე*: „უკუეთუ ესე ესრცთ

იყოს სიტყუად წინაწარმეტყუელისად ჩემთჳს, მე მივაგო მრჩობლი მისაგებელი შენ“. და დაუტყვა *ჯობლი* ერისთავი კალას ბრძოლად და იგვიჳა წარვიდა ბაბილონდ *ხუასრო* მეფესა. ხოლო ამან *ჯობლი* მცირეთა დღეთა შემდგომად კალად გამოდლო და იგი ციხისთავი შეეპყრა, და პირი დრაჳკინთა აუფსო. და მერმე ტყავი გაჳჳადა და მეფესა უკუანა მისწია გარდბანს *ვარა ზ კრივოლისსა* შინა.

და წარვიდა *ერაკლი ბაბილონდ*, და შეეპყრა *ხუასრო* მეფეჳ და შემეუსრა ბაღდადი და ბაბილონი. და მოაღებია ძელი ცხორებისად და იწყო ბრძანებითა ღმრთისადთა შცნებად *იერუსალმს* მისა. და *მოლისტოს* დასუა პატრიარქად და წარვიდა აქადთვე შემეზღესა წელსა. ვიდრე მოსლგადმდე მისა ტფილისს, სიონი გაეშორა მკჳდრთა, ხოლო ჯუარისა ეკლესიასა აკლდა და. ამან *ერაკლი* ტფილისს და მცხეთას და უქარმას გააფლინნა ქადაგნი, რათა ყოველნი ქრისტიანენი ეკლესიათა შინა შემოკრბენ და ყოველნი მოგუნი, ანუ ცეცხლის მსახურნი, ანუ მოღნათლენ ანუ მოღსრნენ. ხოლო მათ მონათლგად არა ენებეს, ზა კუიით თანა აღერვიენეს ქრისტიანეთა, ვიდრემდის ყოველთა ზედა-ცა წარჳმართა მეფემან მანკლი და ეკლესიათა შინა მღნარენი სისხლთანი დიდეს. და განწმიდნა მეფემან *ერაკლი რჩული* ქრისტესი და წარვიდა. და ერისთავობდა იგივე დიდი სტეფანოზ და კათალიკოზი დყო ბართლომიე მეორე იე.

XXVII. და შემდგომად ერისთავობდა ადარნერსე და მის ზევეე სამნი კათალიკოზნი დცვალნეს: *იოვანე იე, ბაბილი ი ზ, თაბორ იჳ*

XXVIII. და მისა შემდგომად ერისთავობდა *სტეფანოზ* ძმ მისი. და მან გაეშორა ჯუარისა ეკლესიად და დადგა კრებად ჯუარობისად ერთ თთუე. და ტფილისს დაჯდა *სტეფანოზ* და <და> კათალიკოზი იყო *სამოელ ით*, და მის ზევეე ეგნონ კ.

და ჳამბავი მოჳდა, ვითარმედ ბაღდადი აგარეღანთა დაეპყრესო. ამისთჳს ბერძენთა ქუეყანად ესე ჯორსა აჳკიდეს და წარვიდეს საბერძნეთავე.

XXIX. და მისა შემდგომად ერისთავობდა *გუარამ კუროპალატი*, და *გუარამ ყრმა*, და მერმე *არშუშა კუროპალატი*, და მერმე *ვარა ზ-ბაკურ*, აჳად *პატრიკიო ზი*, რომელმან გარბანელნი მოაქცივნა და ქრისტეანობად ასწავა უნებლიადთ. და მერმე ნერსე დიდი და ძენი მისნი: ფილიპე, და

სტეფანოზ, და ადარნერსე; და გუარამ დიდი ბაკურიათი, და ძმ ბადადისი, და ძენი ადარნერსცისნი: სტეფანოზ, და აშოტ, და გუარამ. დიდ-დიდნი ერისთავნი ესთენ იყუნეს იქ.

ხოლო კათა[ნ]კლკოზნი, რომელნი ევნუსითგან მოღმართ იყვნეს: თავთაჲ კა;; ევლათ კბ;; იოველ კგ;; სამოველ კდ;; გიორგი კე;; კპრონი კვ;; იზოდ-ბოზოდ კზ;; თევდორე კწ;; პეტრე კთ. ესე :თ-ნი ცოლოსანი იყვნეს. კათალოკოზნი იყვნეს მერმე მამა :ლო; იოვანე :ლა; გრიგოლ :ლბ; კ<ლო>ლეძენტოზ :ლვ;; სარმეან :ლდ;; თალელე :ლე;; სამოველ :ლგ;; კპროლე :ლზ;; გრიგოლ :ლტ;; სამოველ :ლთ;; გიორგი :ძ;; გაბრიელ :ძა; ილარიონ :ძბ;; არსენი დიდი :ძგ;; ევსუქი, რომელმან გაახლა მცხეთა :ძდ; ბასილი.

ხოლო ამისა შემდგომად ვინცა შეიცვალებოდის, კათალოკოზთაგანი, იწერებოდის.

[თავი :ბ:]

1. და იყო ოდეს იგი აღასრულა სრბად თჳსი სარწმუნოებასა ზედა წმიდისა სამებისასა წმიდამან სანატრელმან დედაკაცმან ნინო, რომელი გუექმნა მახარებელ გულთა ჩუენთა და ემბაზ სულთა და ჳორცთა ჩუენთა, და გუაუწყა ჩუენ მამკაცებრ ერთარსებად წმიდისა სამებისად, რომელი არა დააყენა დედობრივმან ბუნებამან და არცა უძრულოებამან ჳორცთამან დააბრკოლა სლვად გზათა მათ ფიცხელთა, და არცა სიმრავლემან წყალთამან, და არცა უძეცრებამან და უცხოთა მათ ნათესავთა აღრევამან, არამედ ვითარცა ვისმე დედასა შვილთ-მოყუარესა წარჰპარა ვინმე შვილი საყუარელი და მრავალსამცა ჟამისა აუწყა ყოფად მისი შორსა ქუეყანასა, და სიყუარულისა მისგან აღიძრის და განმარტნის ვითარცა ორბმან ფრთენი თჳსნი, და ბრალეობით რბინ და ეძიებნ და ჰკითხავნ ყოველთა მოგზაურთა გზასა მის ქალაქისასა, სადა-იგი უწყებულ არნ ყოფად შვილისა თჳსისად, ეგრცთვე წმიდად ესე და ნეტარი დედაკაცი იკითხვიდა ქალაქსა ამას ჩუენსა და ეძიებდა ვსნასა სულთა ჩუენთასა.

ვითარ-იგი განიშორა ერთი ესე ქუეყანად, სამეუფოდ ჩრდილოდასად, მცხეთისად, მეფეთა საჯღომელი, მოვიდა დედაკაცი ესე და არწმუნა ყოველთა აღსაარებად მამად, ძმ და სული წმიდად ნათლის-ღებად, და

სიკუდილი ქრისტესი და აღდგომა და შემდგომად სიკუდილისა უკუდავება და ცხოვრება და მეორედ მოსლვა და ძისა ღმრთისა და მართალთა ცხოვრება და ცოდვილთა შურისგება, რამეთუ მისი არს სუფევად უკუნითი უკუნისამდე და მერმეცა.

და იყო მათვე ჟამთა შინა მძიან მეფისათა, რაჟამს მოინათლა დედოფალი ესე სუჯა და მის თანა მთავარნი მრავალნი ჳელსა შინა ნინოდ სსა ბოდს შინა აღიძრა შურითა საღმრთოთა და სურვილთა წმიდისა სიონისა კათოლიკე ეკლესიასათა, რომელ-იგი წმიდისა ნინოდს მიერ მოენიჭა სოფელსა ცნობად ნათელი ჳეშმარტი, სუჯა იგი დედოფალი წარმოემართა ხილვად და თაყუანის-ცემად წმიდისა სიონისა და მახარებელსა ნინოდსა. და სლვასა მას მისსა შინა იტყოდა მოწოდებდა: „ვითარ მამათა ჩუენთა ვერ გულის ჳმადეო ვ ზად ესე ჳეშმარტიებისა, რომელი-იგი გუთხრან ვაჭართა ჳრომთა და ბერძენთა, ვითარმედ ჩუენნი მეფენი ესრე მეფობენ და ესრცთ არიან ეკლესიანი, ჳუარსა თაყუანის-სცემენ და მე მარადის შევისუარებოდე ცრემლთა ცხელითა, ვითარცა სისხლითა. ხოლო აწ თუალთა ჩემითა ვინილე ნათელი გამობრწყინებად წარმართთა ზედა. აწ რადმე შევწირო შენდა, სიონ წმიდაო, გარნა თუ ესე — პირველად: შევწირო შენდა თავი ჩემი შვილებითურთ და ნათესავით და სარუდუბებელით ჩუენით, და მეორედ: ქალაქ კინი მართიანი და დაბად დიდი ბოდსი შენდა შევწირო“. და არლარა აღჳდა ეტლთა მისთა ზედა, არამედ ტერფნი მისნი მიწასა ზედა და ქვათა ზედა მოვიდოდა.

და მოაწია ზედა მდინარესა არაგუსა და დიდროდა [მე]მდინარც იგი ფრიად. და უკუ იქცეოდეს მსახურნი იგი მისნი ყოველნი მართლ-უკუნ. ხოლო იგი დედოფალი ტრლილთ იარებოდა კიდესა მდინარისასა, ვითარცა ყრმად ძუძუასათას დედისა. სუროდ და დარჩა დედოფალი მარტოდ ზედა მდინარესა. და ხედვიდა იოვანე მთავარების კაპაზი და ყოველი ერი, ვითარმედ ერითა დიდითა მოვიდოდა ვინმე წყალსა ამიერ და აყენებდეს, რადთა დაადროონ გამოსლვად. ხოლო ამან, სარწმუნომან დედოფალმან, ილოცა ღმრთისა მიმართ და აჳდა ერთსა საჳედარსა და შევიდა წყალსა, და განუდგა მდინარც იგი, ვითარცა ტბად მდგომელი აღვილოვან, და განვიდა უვნებელად. და მიეგებოდეს მას ერნი ეკლესიასანი და მეფენიცა

და სალომე უყარბელი დედუფალი მანდავე იყო. და ყოველნი მიეგებოდეს მას. და შემოვიდა იგი მტრალი, ვითარცა აქუს ჩუეულებად მორწმუნეთა. და ოდეს შემოვიდოდა ეკლესიად, აღდგა მთავარების კოპოსი ერთიერთ და მეფე პალატისა კაცებითურთ და შევიდეს ეკლესიად. და ყვეს ლიტანიად და ლოცვად, ვიდრემდის ყოველი ქალაქი ძწოდა და ეკლესიად მიმსწრად, რამეთუ პერუყაფრი დედუფალი, ქართლისა ერისთვისა დედად, იყო არქსი. და იყო ზარი დიდი მას დღესა შინა. და მოდეს ჯუარი და ლოცვად წმიდისა მამისა მთავარების კოპოზისაგან იოვანესგან. და ჰხედვიდა საკურველებათა მათ და უთხრობდეს სასწაულთა მათ, საშინელთა ხილვათა. და ზარგანკლო იქმნა დედუფალი იგი.

მაშინ მოდო წიგნი წმიდისა ნინოის წმიდისა მიმართ მთაფრისა იოვანე ების კოპოზისა <მიმართ> და მეფისა დაბით ბოდისით, რამეთუ მიწვეულ იყო მუნ და იყო სხეულ სიცხისა და ხურგებისაგან, რომელიცა ექმნა მას საღმობა სასიკუდინე. და წერილ იყო ესრე: „მეფესა ძრიახს, მორწმუნესა ქრისტესსა და თანა-შეერთებულსა წმიდათა მეფეთასა, სარწმუნობასა წმიდისა სამებისასა, აღსაარებასა ქრისტესს, ძისა ღმრთისასა, და თაყუანის-ცემასა ჯუარისა მისისასა; მოგემაღლენ შენ ზეცით გარდამო, ვითარცა ცუარი გარდამომავალი, სიმრავლეს წყალობისად გარემო ბანაკსა და შინაგან პალატსა, ყოველსა ერსა თქუენსა, იყავნ სიქადულ ჯუარი ქრისტესსი და სულ პირისა ქრისტე უფალი, ამენ.

„აჰა ესერა მე მოვლე სახანები ქართლისად, ზოგადი ადგილი მათა და ბართად, და ავასრულე სახარებად ჩემი და ვბოვე შეწევნად უფლისამიერი, და შედწყნარეს ყოველთა ქადაგებად ჩემი და მისცნეს კერაზნი მათნი ცეცხლსა დასაწუეელად, და მოექცეს ცთომათა მათთაგან, და მიდღეს ნათელი და თაყუანის-სცემენ წმიდასა ჯუარსა, და ჯუარ-ცუმიულსა შეუდგან ყოველნი, რომელნი შეუდგან, რომლისათჳს შენდა ჯერ არს სიხარული, მეფეო, და დიდებისა მიღებად ყოველთა შემოქმედისა ღმრთისა, რამეთუ დღეთა შენთა მოჰხედნა ღმერთმან ქუეყანისა ნაპრალსა ერთსა ჩრდილოასასა, რომლისა მათნი დაეთარნეს ნისლსა ცოდვისასა და ველნი არმიულსა ცთომისასა, და იყო დღეს ღამეს და ნათელი ბნელ. და სუთვედა მას შინა სოთლის-მწყობელი იგი მთავარი, რომელი ქროდა ჰაერისა სულთა

და შთაბეჭედა ყოველთა სულთა კაცთასა ჯოჯოხეთა, რომელი განაოტა უფალმან სულთა პირისა მისისაჲთა ქუეყანით და სირცხველულო მიღველტის ჩრდლოდთ მათთა და აღვილთა ბნელისათა საცთურითურთ მისით. ხოლო შენ ზედა გამობრწყინდა ნათელი სამხრისაჲ და მზს სიმართლისაჲ, ქრისტე ღმერთი დიდებითურთ მისით, რომლისა ახალი გემოჲ გინილავს, რომელი ტკბილ არს უფალი, და ნათლის-ღებითა ქრისტე შეგიმოსიეს, და ფრთეთა მისთა საგრილსა განისუენებ.

„ხოლო მე ესერა მოვიწიე ქუეყანასა კხუეთისასა, დაბასა ბოდისს. და ვსენებულმცა არს დედუფალი ეგე სუჯო, რამეთუ აღიძრა ეგე შურითა საღმრთოდთა დაღეწად კერბთა და მოქცევად ერისა მათისა საერისთვოდსაჲ, და წარავლინა მსწრათლ სივნიეთა ძმისა და ასულმსა და გუასაურაგნად ასტრონისა და მოიყვანნა. და ყოველთა ნათელ-იღეს აქა, ბოდს შინა, და იცნეს ღმერთი და ძალი მისი; გულისკმა-ყვეს, რამეთუ იგი თავადი არს შემოქმედი ყოვლისა დაბადებულისაჲ, და ჰმადლობენ მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა, და სწყალობენ პირველ მამათა მათ ცთომათა შინა წარსრულოთა, და ესე ყოველნი მომსწრათიან მანდ, მოვსენებულსა მას ქალაქსა და შეწყალებულსა მეფესა და დიდებულთა, საგესა მას ტაძარსა ღმრთისასა, რომელ შენ აღუშენე ღმერთსა სახლად საუკუნოდ ქუეყანასა ზედა სადიდებელად სახელისა მისისა და ხილვად სუეტსა მას წმიდასა, რომელი მკლავმან ღმრთისამან აღილო და ცით ჩამო თუთ დაამყარა ხარისხისა ზედა, და თაყუანის-ცემად ჯუარსა მას წმიდასა, რომელი აღემართა ზედა ბორცუსა, მყარსა მას კლდესა შეურყეველსა, და მაყუალთაცა მათთვის, რომელნი იხილნეს თუალთა თქუენთა მას შინა. და მიუძღენ ღმერთი ამათ აქამთ მანდა.

„ხოლო ოდეს მოვლენ, დიდებაჲ და პატივი თქუენისა მეფობისაებრ წინა-აჩუენეთ და კუალსა მიადგინეთ, ყოველნი სასწაულნი უთხრენით, ყოველნი საკვრველნი საქმენი და კურნებანი უჩუენენით, რადთა უწყოდან ძალი ძისა ღმრთისაჲ და შეწევნაჲ მისი მოწმუნეთათვის, და მოაშურვეთ ჩემდა წმიდაჲ იგი მამათმთავარი და კეთილი მწყემსი სამწყსოთა სულთერთად, რადთა წარმოგზავნოს და მომცეს საგზალი სულისა ჩემისაჲ, რამეთუ მოვიდა და მოღწია ჟამი დღისა დაღეგნისაჲ და მზისა ჩემისა

და <ა> ვსებისაჲ, რამეთუ არა თუ დღე და მზე შეეცვალეობიან წესთა მათთა, არამედ მე დღესა დაუღამდები და იგი ჰგიან უკუნისამდე, მე მზესა ავევსები და იგი არს უკუნისამდე, არამედ ყოველსა ზედა <ზედა> დიდებულ და კურთხეულ სახელი წმიდისა სამებისაჲ“.

და იყო ვითარ მიღწივნეს ყოველნი იგი მთავარნი მშობრობელნი ერთთა მრავლთა მცხეთად ქალაქად დიდად და დიდებულად ადგილად წმიდად სიონდ, სახლად ღმრთისა, და იხილნეს საკურგელებანი და სასწაულნი და კურნებანი მრავალნი, რამეთუ მრავალნი ბრმანი ყოფილ-იყუნეს და ყუნეს მხედველ, და სენთაგან თითო სახეთა კსნილნი, განკურნებულნი დგეს და აღიღებდეს ღმრთისა. მეფე და ცოლი მისი და ყოველი ქართლი მუნ იყო და იქმნებოდეს გრგუნვანი ქალაქსა შინა ქებისა და მადლობისანი ღმრთისა მიმართ, და მდინარენი ცრემლთანი სდიოდეს ყოველსა კაცსა. მაშინ შექრწუნდეს უცხონი იგი მთავარნი და ყოვლადვე ზეცად ვერ იკადრებდეს ახილვად, არამედ ცრემლთა ლოცვასა და ვედრებასა ღმრთისა, ვითარცა ძლეუნსა შესწორვიდეს. და რომელნი სხეულნი იყუნეს მათ თანა, მყის იქმნეს ცოცხალ და უვნებელ და აღიღებდეს მამასა და ძესა და წმიდასა სულოსა, და წარსწრაფდეს ნინოჲს თანა ნათლის-დედისა და ნათლისა მომცემლისა, სულიერად დედისა მათისა, რამეთუ იყო იგი ნეტარი მძიმე საღმობათაგან მისთა.

მაშინ მოუწოდა აბიათარს ასტრონ მთავარმან გუასვეურავნელმან ფარულად და ჰრქუა: „მაუწყე, საყუარელო, შენ არა ჰურიათა მდღელ იყავა, წილთ ხუედრებული მკვდრი, მამანი შენნი აქა მოწვევნითგან, რამეთუ არიან წელნი, ვინაჲთგან მამანი თქუენნი აქა მცხეთად მოვიდეს, :ხფვ:, და ბავინისანი იყვენით თქუენ და არასადა ვის ასმია მათგანსა თქუენგან ქებაჲ ქრისტეანეთაჲ? ხოლო აწ ესერა შენ გხედავ და ასულოსა შენსა, რამეთუ ყოველი დაგიტევებია და ყოველი ერი სიტყუთა შენითა განგებნეგია, და ხცე იგი შუენიერი დაგიცემია და ბავინი დაგიმკობია, და უფროჲს ყოველთასა ხარ შენ მოსწრაფე, ქრისტეს მსახურებასა ჰქადაგებ, აწევ და ასწავებ და მინებს სმენის ძალი საქმისა შენისაჲ“.

მიუგო აბიათარ და ჰრქუა: „მოვედ შენდა ყოველნი მთავარნი წინაშე მეფისა და წარმოვთქუა სიტყუები საქმიერებრი“. და შემოკრთეს ყოველნი

პალატსა მეფისასა და იწყო სიტყუად აბიათარ:

„უწყოდე შენ, ასტრონ მთავარო, და <და> ყოველთა ქუეყანისა მთავართა, რომელ მეფემან თუთ იცის, მე ნათესავი ბენიამინისი ვარ რჩულითა მოსცის მიერთთა, წურთილ ფრად წიგნთა ყოველი ჩუენი ნათესავი, და არიან წიგნნი ჰურიათანი დღად ფრად, და უწყინოდ შევლენ კითხვასა მათსა მისთვს. ესე მიკვრდა გონებასა, თუ ყოველნი წიგნნი აყენებდეს სხუასა ღმერთსა უცხოსა მიხედვად, გარნა ღმრთისა ერთისა; და მოციქულთამ მათი მიკვრდა ესრე შედგომამ <და> ქრისტესთვს და მისთვს სიკუდილი სტეფანეს და პავლეს დამიკვრდებოდა, ვიდრემდის მოღწია სიღრმესა საქმეთა მათათასა. ესე ყოველნი წიგნნი ამისთვს წამებდეს, ვითარმედ შეცვალებად იყო რჩული და რჩულის-მღებელი, და მოსლვად იყო ღმერთი ქუეყანად მსგავსად კაცისა ლიტონისა ჟამთა აღსრულებად, წყალთაგან ნათლის-ღებად, სამარესა დაღებად და აღდგომად დღესა მესამესა. ესე ჩემთავე წიგნთა მაუწყეს ჭეშმარიტად და გნახენი ებისტოლენი პავლესი, ნათესავისა ჩემისანი, გულის ცმა-გყავ სიბრძნე მისი და მოველოდე გამოცხნასა ჩემსა ჰირველისა მისი მოსაწყინებელისა ღმრთისა ჰურიათა რჩულისაგან, რამეთუ მოწყინებასა ჩუენსა იტყოდა ღმერთი პირითა წინაწარმეტყუელთამ, ქრისტესამდე მოსულთასა, [მოსლვასა] ღმრთისასა იტყოდეს ქუეყანად, მუნითგან დასცხრეს და და[დი]უმნეს და რისხვასა შეეყენეს. დღესამდე ქრისტესითგან არიან წელი :ტოდ: არღარა ყო ღმერთმან მოხედვად იერუსალემსა ზედა. მე ვიყავ დაკვრვებულ: ხოლო არაგინ იყო მოძღუარ და მსმენელ და მკითხველ ამას ქუეყანასა, ვიდრე დღესამდე, ოდეს მოხედნა ღმერთმან ქუეყანასა ქართლისასა და მოავლინა დედაკაცი ერთი უბიწოდ, უბრალოდ, ყუდროდ, მოშიშებითა ღმრთისამათა შემოსილი ნინოდ, დედად ჩუენი მისგან გიხილენ საკვრველებანი კურნებათანი და ნიშანი საზარელინი, და სასწაულინი საშინელინი ამის სუეტისა აღმართებასა და ეკლესიისა აღმშენებასა, და ჯვარისა აღდგმასა მაყუალთა მათ შინა მისთა საუცხოვეთა, ვიდრემდის შევძრწ და ვიქმენ მე მოწაფე მოწაფისა მისისა, ასულისა ჩემისა და ნათელ-ვიდე მე და ნათესავმან ჩემმან მრავალმან. და ვადიდებ მამასა და ძესა და წმიდასა სუოსა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამენ!“

და დაუკვრდა ფრად მთავარსა ასტრონს სიტყუად იგი აბათარ
 მლდელისა და ადღებდა ღმერთსა, ყოველთა საკრველებათა მისთა

II. და ვითარ მოგლო წმიდამან და სანატრელმან ნინო სანახები ესე
 ქართლისად და მოღწია ქუეყანასა კხოეთისასა, დაბასა, რომელსა ჰქუჯან
 ბოდიში, დასნეულდა სნეულებითა დიდითა, რომლითაცა მოკუდა. მაშინ
 შეკრფეს მეფენი ქუეყანისანი დედებიერთ მათით და ყრმებით და სიმრავლც
 ერთა ძლიერთად, რამეთუ ჰხედვიდა ყოველი კაცი პრსა ნინოდ სსა ვითარცა
 ზეცისა ანგელოზისასა, დასცუეთედ მცირესა მას ძუელსა სამოსელსა
 მისისასა სამთხუეველად სარწმუნოებით და იძულებით.

ვევდრებოდეს ყოველნი იგი დედუფალნი გარემოდს მისსა
 მსხდომარენი, რომელთა გარდამოსდოდეს ცრემლნი მწარენი თუალთაგან
 მათთა განმორებისათუც მოძღურისა მათისა და მოღუაწისა მის და სნეულთა
 უსასყიდლოდ მკურნალისა ჳელოვნისა. და ეტყოდა დედუფალი სალომე
 უქარმელი და პერუქაფრი სივნიელი და მათ თანა ყოველნი მთავარნი, და
 ჰკითხვიდეს: „ვითარ ანუ ვინაჲ მოჰშუერ შენ ქუეყანასა ჩუენსა
 განმათავისუფლებელად სულთა ჩუენთათუც და გჳცსენ ჩუენ კერბთა
 მსახურებისაგან და გჳჩუენე ჩუენ ღმერთი, რომელმან დაგუბადნა, ან[ი]უ
 სადაღთმე იყო აღძრვაჲ შენი, დედუფალო, მაუწყე ჩუენ შენი საქმეჲ, ვითარ
 იტყჳ ტყუობასა, ტყუეთა მჳსნელო, სანატრელო, რამეთუ აჰა ესერა
 გჳსწაფიეს ჩუენ შენ მიერ, ვითარმედ ყოფილ არიან წინაწარმეტყუელნი
 პირველ ქრისტესს ძისა ღმრთისა და მერმე მოციქულნი ათორმეტნი და
 სამეოცდაათორმეტნი, ჩუენდა არაღვინ მოავლინნა ღმერთმან, გარნა შენ“.

III. მაშინ იწყო სიტყუად ნინო და თქუა: „ასულნო სარწმუნოებისანო,
 მახარებელნო ღმრთისანო, გხედავ თქუენ, ვითარცა პირველთა დედათა
 ყოველსა ზედა სარწმუნოებასა და სიყუარულსა ქრისტესსსა, და გნებავს
 გზათა ჩემთა ცნობად ვლახანკისა მჳეველსა თქუენისად და გაუწყო თქუენ.
 აჰა ესერა მოსრულა სული ჩემი ჳორჳად ჩემდა და დამეძინებთან ძილთა
 მით დედისა ჩემისაღთა საუკუნოდ. არამედ მოღხუენით აღსაწერელნი
 წიგნისანი, დაწერენით სივლახანკეჲ ჩემი და უდები ცხორებაჲ ჩემი, რაღთა
 უწყოდთან შეილთაცა თქუენთა სარწმუნოებაჲ თქუენი და შეწყნარებაჲ
 ჩემი და სასწაულნი ესე ღმრთისა ჩუენისანი, რომელნი გიხილვან მცირედნი

მათა ზედა მათ შინა სუეტიას აღმარებასა და მიერ წყაროსა მას ზედა, ვიდრე აქა მოსლვადმდე ჩემდა. თუთ ღმერთმან იცის და სულმან ჩემმან რომელი უხილავს თუალსა ჩემსა <ჩემსა> ზეცით გარდამო ქუეყანასა ზედა“.

მაშინ მსწრაფლ მო-ხოლო-იხუნეს საწერელნი და იწყო სიტყუად, და იგინი წერდეს. წინა შობისა მისისა მშობელთა მისთა საქმეთა მის თანა მოაჯსენნა და თქუა:

[თავი :გ:]

იყო მათ ყამთა, ოდეს-იგი გიორგი, აღსაარებითა კაბადუკიელი, იწამა ქრისტესტესა აღსაარებითა. მათ ღლეთავე შინა კაცი ვინმე კაბადუკიელთ მთავართა შესაბამი, მონად ღმრთისად, წარვიდა ჰრომდ მეფისა წინაშე მსახურებად და ნიჭისა მოღებად.

და მათვე ღლეთა შინა კაცი ვინმე იყო კუალასტას შინა და ესხნეს შვილ ორ: ძე და ასულ, სახელი მისა მისისად იობენალო და ასულისა მისისად სუსანა. და აღესრულა კაცი იგი და ცოლი მისი, და დარჩეს და-ძმანი ესე ობოლნი. აღდგეს და წარვიდეს იერუსალემდ და იმედ-ყვეს იმედი იგი ყოველთა ქრისტეანეთად — წმიდად აღდგომად — და მიევედრნეს ესენი მუნ. და ძმად იგი მიემთხვა დევტალარობასა, ხოლო სუსანა ჰმსახურებდა მინათორსა სარა ბეთლემელსა.

ხოლო ესე ჭაბუკი კაბადუკიელი მიღწია ჰრომდ წინაშე მეფისა. და ეწყენეს ბრანჯნი ჰრომთა მეფისა ბრძოლად ველსა ზედა პოლოტიანისასა, და მოსცა ღმერთმან ძალი უძლეველი ჭაბუკსა მას კაბადუკიელსა და ქმნა წინააღდგომად უზომოდ მტერთად, ვიდრემდის მიაქცივნა სილტოლად. და შედპყრა მეფე ბრანჯუთად და მის თანა ერისთავნი და მთავარნი მრავალნი, და მიდყვანნა წინაშე მეფისა მეფე იგი ბრანჯუთად და მის თანა მთავარნი მრავალნი. ხოლო მეფემან განაწესა სიკუდილი მათი.

მაშინ იწყეს ტირილად ბრანჯუთა მათ და ევედრებოდეს ზაძილონს: „მოგუეც ჩუენ პირველად რჩული თქუენი და შეგცყვანენით ტაძარსა ღმრთისა თქუენისასა და მაშინ იყავნ სიკუდილი ჩუენი, რამეთუ შენცავე შეგაპყრენ და შენვე ყავ ესე ჩუენ ზედა, და უბრალო იყო სისხლისაგან ჩუენისა“.

ხოლო *ზაბლონს*-და ესმა ესე, აუწყა მეფესა სიტყუად მათი და პატრიაქსა, და მისცა ნათელი კვლსა ქუეშე *ზაბლონისასა* და შეიყვანნეს ტაძარსა ღმრთისასა და აზიარა სადღუმლოთა ქრისტესსთა. და უჩუენნეს დიდებამ წმიდათა მოციქულთამ. და დილეულ აღდგეს *ბრახნი* იგი და სამოსელი სამკდრომ შეემოსეს და განვიდეს ადგილსა მას კაცთა საკლავსა, სასიხლესა და ილოცვიდეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა ნათლის-ღებასა და ზიარებასა ზედა, და იტყოდეს: „ჩუენ სიკუდილსა შინა უკუდავ ვართ, რამეთუ ღირს მყენა ჩუენ ღმერთმან ესევეითარისა დიდებისა ხილვად და მოღებად საუზალსა მას დაულოვენელსა, კორცსა და სისხლსა ქრისტესს, ძისა ღმრთისა უკუდავისასა, რომელ არს უმაღლეს უფრომს ყოველთა მაღალთა და უქუესკნელმს ყოველთა სიღრმეთა, რამეთუ იგი არს კურთხეულ უკუნისამდე. ხოლო ვამ ნათესავთა ჩუენთა, ნაყოფთა სიმწარისათა, მკვდრთა ბნელსათა“. და კმობდეს ძლოერად და წადიერად: „მოვიდენ მეკრძმლჳ ეგე და აღიხუენ თაენი ჩუენნი ჩუენგან და მსწრფლ მოვიდეთ წინაშე ქრისტესსა“.

ამას რამ ჰხედვიდა *ზაბლონ* აღიძრა გონებითა და ტროდა, რამეთუ ვითარცა ცხოვართა თაენი მათნი კლვად წარიპყრნეს, და ვითარცა კრავთა შეილთა მათთა სწყალობდეს. გამომთხოვნეს მეფესაგან და შეკაზმულნი განუტევენს. ხოლო იგინი ევედრებოდეს *ზაბლონს*, რამთა წარპყვეს ქუეყანასა მათსა და მისცეს რჩული ქრისტეანობისამ და ნათლის-ღებამ წყლითა ყოველსა ერსა მათსა. ხოლო მან ისმინა სიტყუსა მათისამ და მოითხოვა მღდელი პატრიაქისაგან და ბრძანებამ მოდლო მეფესაგან, და წარვიდეს.

და ვითარცა მიღწივნეს დღისა ერთისა სავალსა, მიკდა ამბავი, ვითარმედ მეფჳ მოვალს ცოცხალი და ყოველნი მთავარნი მის თანა. შედძრნეს ათნი საერისთეონი: ხოლამამ, *ხოზავამ*, *ხლავამ*, *ხენეშავი*, *ხიმვარავი*, *ზაქამ*, *ვაზამ*, *ზარდამ*, *ზამრამ*, *თმონიგონი* სამეფომ და ყოველი მოეკებვოდა მდინარესა ზედა დიდსა ღდამრასა. და განყო მეფემან ერი იგი წყალსა მას იმიერ და ამიერ. და აკურთხეს *მდინარჳ* იგი და შთაკდა ყოველი ერი იგი მდინარესა მას, განიბანებოდეს და აღმოვიდოდეს აღმოსავალსა ერთსა და დასდებდა *ზაბლონ* კვლსა ყოველსა ერსა ათ

დღე. და აღმართნა კარავნი და შეწირეს ჟამი, და აზიარნეს საიდუმლოთა ქრისტესსთა.

და დაუტევნა მღვდელნი და განპკარგა ყოველი წესი, და მისცა ამენი და წარმოვიდა ნიჭითა დიდითა *პრომედვე*. და განიზრახა გულისა თვისსა და თქუა: „წარმოვიდე *იერუსალმძღ* და ვამსახურო ნიჭი ესე ჩემი წმიდათა მათ გლახაკთა *იერუსალმძღ*“. და წარვიდა *იერუსალმძღ* და მისცა ყოველი მონაგები მისი გლახაკთა.

და დევტელარი იგი პატრიაქქმნული იყო და ფრიად დაამეგობრნეს ურთიერთარს პატრიაქი და *ზაბილონ*. დღესა შინა ერთსა პრქუა სარა ნიაფორმან პატრიაქსა: „ესე *ზაბილონ*, მამა და ემბაზი ბრანჯეთისა და კაცო სრული სიბრძნითა და ღმრთის მეცნიერებითა, მიეცა და ესე შენი სუსანა ცოლად მისაღ.

და წარმოვიდეს თვისა ქალაქად კოლასტედ და მე ოდენ ვიშევ მათგან. და ივინი არიან მშობელნი ჩემნი ოდენ. და აღმზარდა დედამან ჩემმან წიაღთა შინა მისთა მსახურებასა შინა გლახაკთასა. და ვითარცა ვიქმენ მე ათორმეტის წლოს, მშობელთა ჩემთა განყიდეს ყოველივე, რაღცა აქუნდა, და წარვიდეს *იერუსალმძღ* და მუნ განუყვეს გლახაკთა.

მამინ მამამან ჩემმან დაღწერა ჯუარი პატრიაქისაგან და განიჯმნა დედისაგან ჩემისა, შემიტკბო მე მკერდსა მისსა და დამალუარნა, ვითარცა წყარონი, ცრემლნი მისნი ზედა პირსა ჩემსა და მრქუა მე: „შენ ხარ, შვილო ჩემო, რომელი ნებითა ღმრთისათა ვიქმენ შენდა ოდენ მამა. ესერა დაგიტევებ შენ ობლად ჩემგან და მიგიტუალავ შენ მამასა ცათასა და ყოველთა მზრდელსა ღმერთსა, რამეთუ იგი არს მამაღ უბოლთაღ და მსაჯული ქურივთაღ; ნუ გეშინინ, შვილო ჩემო, ხოლო შენ მარიაჲ მაგდანელისა შური ადღე ქრისტეს სიყუარულისათვის და დათაღ მათ ლაზარესსთაღ, და თუ შენ ეგრეთ გეშინოდის მისგან, ვითარცა მათ, [22რ] მან ეგრვით მოგცეს შენ ყოველი, რაღცა სთხოო მას, ოდესცა გინდეს“. და მომცა ამბაურებაღ საუკუნოღ და წარვიდა წიაღ *ღორდანესა* კაცთა მათ თანა ველურთა, რომლისა ყოფაღ მისი იცის მისმან ღმერთმან იესუ.

ხოლო დედაღ ჩემი მისცა პატრიაქმან მსახურად დედათა უძლურთა. და მე ვმსახურებდ *ნიაფორსა სომეხსა, დვინელსა, ორ წელ და ვპკითხევდ*

ქართული
ენების
სამეცნიერო
ცენტრი

ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ԴՅՈՒՆԻ ԺԱՊԻՆԻ ԴՏԻՍՏՈՒՆԻ ԿՐԻՍՏՈՍԻ
 ՄԻՍԻՆ ԿՈՆԻՍՏԱՆՍ ԿՈՆՍՏԱՆԻ ԵՎ ԿՈՆՍՏԱՆԻ ԺԱՊԻՆ
 ԵՎ ԿՈՆՍՏԱՆԻ ԺԱՊԻՆ ԿՈՆՍՏԱՆԻ ԵՎ ԿՈՆՍՏԱՆԻ
 ԿՈՆՍՏԱՆԻ ԺԱՊԻՆ ԵՎ ԿՈՆՍՏԱՆԻ ԿՈՆՍՏԱՆԻ
 ԵՎ ԿՈՆՍՏԱՆԻ ԿՈՆՍՏԱՆԻ ԵՎ ԿՈՆՍՏԱՆԻ ԿՈՆՍՏԱՆԻ

ՅԱՐԱՅԵՐԿՈՒ
ՅՈՑՊՈՂՈՍԵՅ

ՏՅՈՒՆ ԿՏՈՒՄԻՆՆԵՐ՝

ՄԱՐԿՈՍԻ ԿՏՈՒՄԻՆԻ
ՖԻԼԻՊՍԻ ԿՏՈՒՄԻՆԻ
ՄԱՆՆԻ

ՊԵՏՐՈՍԻ ԿՏՈՒՄԻՆԻ
ՔԻՐՈՍՏՈՍԻ ԿՏՈՒՄԻՆԻ

ყოვლადვე ვნებათა მათ ქრისტესთა და ჯუარ-ცუმასა და დაფლვასა, და აღდგომისა ძალსა, და სამოსლისა მისთჳს, რომელ ჯუარ-ცუმასა განსძარცუეს ჰურიათა და წილ იგდეს, და ჯუართასა მას, რომელსა ზედა უფალი ამალღდა, და ორნი იგი ავაზაკნი მის თანა, სადა არიან და ანუ ტილონი, რომელ გუამსა მისსა წმიდასა გარე შეჰგრაგნეს არმათიელმან იოსებ და სუდრისასა, რომელ-იგი იყო თავსა მისსა, ყოველსავე მიწყებით ვჰკითხევდი, რადთამცა ვცან, რამეთუ არად იყო, ვინ არს მისებრ მეცნიერებითა შჯულისა გზასა ძუელთა და ახალთა წიგნთა.

ხოლო მან იწყო ყოვლსავე უწყებად ჩემდა და მრქუა მე: „ვხედავ, შეილო ჩემო, ძალსა შენსა, ვითარცა ძალსა ძუევისა ლომისასა, რომელი იძახებნ ყოველთა ზედა ოთხფეხთა; გინა ვითარცა ორბი დედალი, რომელი აღვიდის სიმაღლესა აერთასა უფროდს მამლოსა, და ყოველი ჳმელი მას გუგასა თუალსა მისისასა, მცირისა მის მარგალიტისა სწორისასა, ყოველი ქუეყანად შემოაყენის და განიხილის, და განიცადის საჭმელი მისი ცეცხლებრ, დადნახის, მიუტევენის ფრთენი მისნი შრიალებით და მიეფრინის მას ზედა, ეგრედთ იყოს ცხორებად შენი“.

[თავი :დ:]

აწ ვიწყო და გითხრა თქუენ ყოველი. ოდეს-იგი იხილეს ღმერთი უკუდავი კაცთა მოკუდავთა ქუეყანასა ზედა, რომელი მოსრულ იყო განშორებად მისგან ერისა მის, რომელი გამოიყვანა ქუეყანით ეგჳპტით და მისცა მათ ქუეყანად იგი, რომელსა თუალნი მისნი ჰხედვიდეს მას და მოწოდებად უცხოთა ნათესავთა უცხოთა ღმერთთა მონებულთა, ვითარცა თჳთ უნდა ჳსნად სოფლსად, რომელი დაჰბად[ა]. იწყო კეთილის ყოფად ჰურიათა: მკუდართა აღადგინებდა, ბრმათა თუალთა აღუხილვიდა და ყოველთა სნეულთა განჰკურნებდა. და ესე სასწაულნი რად იხილნეს ჰურიათა მათ, შედჳურნეს, შეიძრახნეს და წარავლინნეს სტრატოტონი ყოველსა ქუეყანასა სწრაფით მოსლვად იერუსალმჳ მდ ყოველთაგან ნათესავთა, და იტყოდეს, რამეთუ აჰა ესერა წარვწყმდებთით.

მაშინ მოაწვივნეს ყოვლით ქუეყანით კაცნი რიცხუნი, მეცნიერნი სჯულისა მოსცსა, რომელნი-იგი ანტრაკლად წინა აღუდგეს სულოსა წმიდასა და რად-იგი თჳთ უნდა ქრისტესა, მათ აღასრულეს: ჯუარს-აცუეს,

სამოსელი მისი წილ-ითხიეს. და ჰხუდა წილითა სამოსელი იგი
ჩრდილოდელთა, მცხეთელ მოქალაქეთა. ამათ წარმოადეს და დაპყრობეს,
და ვერ შეძლებელ არიან შეძრვად, ვიდრემდის არა თვთ უფალსა უნდეს.
ხოლო გუამი იგი უფლისად მათ დაპფლეს, ვითარცა მკუდარი ლიტონი და
მოწაფეთა წარმარვისათჳს ზედა სამარესა მას მისსა მცველნი დაადგინეს.
არამედ იგი აღდგა თვთ, ვითარცა არს ღმერთი ჭეშმარიტი — ვერცა
ლოდისა მის დაბეჭდვამან დააყენა და არცა მცველთა მათგან
კრძალულებამან. და ესე ყოველი წარმო-ლა-მცადა ფილოტე. ვითარცა
განთენა, მოვიდა საფლავად პილატე და ცოლი მისი და ტილონი პოვნეს. და
მოდთხოვნა ცოლმან პილატესმან და წარვიდა სწრაფით პონტოდ სახლად
თჳსა, რომელი იქმნა მორწმუნენი ქრისტესა. ხოლო ტილონი იგი მივიდეს
ველთა ლოკა მახარებლისათა და დასთხივნა იგინი მან სადა-იგი თვთ იცის.
ხოლო სუდარი არა იპოვა, ვითარცა გუამით ქრისტესს. ვიეთმე [თქუეს]
პეტრესსთჳს, ვითარმედ ველეწიფა ახუმალო და აქუნდეს მასო, გარნა
განცხადებულად არა მიუთხრეს, ვითარ-ესე ჯუართადაცა მათ აღვილო
არადგინ იცის, არამედ ოდესცა ენებოს უფალსა, მაშინ გამოჩნდენ.

ხოლო მე აღვდევ და აღვიპყრენ ველები ჩემნი და მივეც მადლი და
კურთხევად უფალსა ღმერთსა ჩემსა და თაყუანის-ცემად დედუფალსა მას
ჩემსა ამას ყოველსა ზედა თხრობასა მისსა და კუალად ვჰკითხე, თუ: „სადა
არს ჩრდილოდსა იგი ქუეყანად, სადა სამოსელი იგი ღმერთისა ჩუენისა
არს?“ „რქჳნ ჩრდილოდ ქუეყანად სომხეთისადა, მთეულეთი არს
საწარმართოდ ქუეყანად, საველმწიფოდ ბერძენთადა და უყიკთადა“.

მათ დღეთა შინა მოვიდა დედაკაცი ვინმე ეფესით ქალაქით
თაყუანის-ცემად წმიდისა აღგომისად და ჰკითხვიდა ნიაფორი დედაკაცსა
მას, თუ: „ელენე დედუფალი და ძმ მისი ეგეთსავე სიბნელსა შინა არიან
და მეფობად მათი?“ ხოლო დედაკაცმან მან პრქუა: „მე ვარ მვევალი მათი
და მახლობელი გაძრახვისა მათისადა; დიდი წადიერებადა აქუს პრობო მათ
ქრისტესს მიმართ მჯულისათჳს თუ ნათლის-ღებისა“.

ხოლო მე ვარქუ ნიაფორსა: „წარმავლინე მე და წარვიდე წინაშე
ელენესა, ნუგეუე მიმიახლოს სიტჳს-გებად მის წინაშე ქრისტესსთჳს“. და
ამან აუწყა პატრიარქსა. ხოლო მე მიწორა წმიდამან მამამან ჩემმან

პატრიარქმან, ძმამან დედისა ჩემისამან და დამადგინა აღსაგალსა საკურთხეველისასა და დამასხნა წმიდანი კელნი მისნი მკართა ჩემთა ზედა, და სულთ-ითქუნა ცად მიმართ და თქუა: „უფალო ღმერთო ჩემო, ღმერთო მამათაო და საუკუნეთაო, კელთა შენთა შეგპვედრებ ობოლსა ამას შეგიღსა ღისა ჩემისასა და წარგავლინებ ქადაგებად შენისა ღმრთეებისა, და რადთა ახაროს ადგომად შენი, სადაცა შენ სათნო-იყო სრბად მისი; ექმენ, ქრისტე, ამას გზა-მოგზაურ, მოძღუარ, ენა-მეცნიერ, ვითარცა-იგი წინათა მათ მოშიშთა სახელისა შენისათა“. და მიჯჳმნა დედისაგან ჩემისა და მომცა ჳუარო და კურთხევაჲ.

და წარვემართე დედაკაცისა მის თანა. და ოდეს მივიწინით სახლად დედაკაცისა მის, მუნ ვაბოვეთ დედაკაცი ვინმე მეფეთა ევადავი, სახელით რიფსიმე, რომელი *იერუსალჳმით* ნათლის-ღებასა ქრისტჳსა აღსარებისათჳს ჳსუროდა. მაშინ მომცა მე კელთა მისთა დედაკაცმან მან და მივეც მას ნათელი კელთა მღდელისაჲთა კელსა ქუეშე ჩემსა და ორმეოცდაათსა სულსა მის თანა სახლსა მისისათა, და წარვედით სახლად მისა და ვიყვენით ორ წელ.

მაშინ მოჳხედნა უფალმან *საბერძნეთსა* და ჰრწმენა *კოსტანტინეს* და ქრისტჳს აჲარა მან და დედაკაცმან მან მისმან და *ელენე დედუფალმან* და ყოველმან პალატ-ბანაკმან მათმან დასაბამითგან წელთა ხუთ ათას რვაას ორმეოც და ერთსა, ქრისტჳს ამაღლებითგან სამას და თერთმეტსა, და წარვემართა ყოველი საბერძნეთი ქრისტეანობასა. მეშჳდესა წელსა კრებაჲ იყო *ნიკეას* და მერვესა წელსა იყო სივლტოლაჲ *ჩუენი საბერძნეთით*.

რიფსიმე დედუფალო და *გაჲანე* დედა-მძჳძს და ორმეოც და ათი სული წარმოვემართენით თთუესა პირველსა თხუთმეტსა და გამოვედით არეთა *სომხეთისათა*, სამოთხესა მას *თრდატ* მეფესასა. იგინი მოჲკლნეს მუნ თთუესა მასვე ოც და ათსა, დღესა პარასკევსა. ხოლო მე დაფრჩი ეკალთა შინა ვარდისათა, რამეთუ ვარდი და ნუში ყუაოდა მათ ჟამთა. ოდეს-იგი აღმოჳკლებოდეს სულნი წმიდათა მათ, ვინილუ ცით სამოსლის მსგავსად ჩამომავალი დეაკონი ოლარითა ნათლისაჲთა. და კელთა მისთა აქუნდა სასაკუმეველჳს, რომლისაგან გამოდიოდა კუამლი სურნელებისაჲ, რომელი დაჳბუარვიდა ცათა და მის თანა სიმრავლჳს ერთა ცისათაჲ. და შეღერნეს

წმიდანი იგი სულნი მათ წმიდათა მოყუარეთა ჩემთანი. ხოლო მე ვინილემ რამ მათი იგი მისლვად წინაშე უფლოსა და დარჩომად ჩემი ჭირთა შინა და დწროებათა მრავალსახეთა, ვლად-გყავ: „უფალო, უფალო, რად დამიტევებ მე შორის ასპიტა და დქედნეთა“. ჳმად მესმა მუხით, რომელი მეტყოდა მე: „ესრცით იყოს წარყვანებად შენი, ოდეს ეგე ეკალო, რომელ შენსა გარემო არს, ყოველივე იქმნეს ვარდის ფურცელ, სურნელ შენ მიერ. ხოლო შენ აღდეგ და ვიდოდე აღმოსავალით, „სადა-იგი არს სამკალო ფრად და მუშაკი არაა“. და წარმოვედ და მოვედ ულოპორეთა და დავიზამთრე ჭირთა შინა დიდთა. და თთუესა მეოთხესა წარმოვემართე მათთა ზედა ჟავახეთისათა, რამთა ვცნა თუ სადამთ არს მცხეთამ, და მივეთხე მათთა ზედა ტბასა დიდსა გარდამდინარესა, რომელსა ერქუა ფანაგრამ, და ვდეგ მუნ ორ დღე. ვითხოვე საზრდელი მეთევე ზურთაგან და განვძლიერდი ძალითა მით საზრდელისადთა და მადლი მივეც დმერთსა. და მწყემსნი დყუნეს მასვე ადგილსა და ჳუმილოვიდეს ჳუმიწვასა დამისასა სამწყსოთა შინა მათთა. და ჳხადოდეს დმერთთა მათთა არმასა და ზადენს და უთქუმიდეს შესაწირავსა, ოდეს მოვიდოდეთო. და დილამ აღრე აღვდეგ და ვჳკითხე ერთისა მათგანისა, თუ: „სადამთ სოფლით ხართ თქუნენ?“ და მითხრა: „ზოგნი დაბით ელორბნით, და ზოგნი საფურცლით, და ზოგნი ქინჯარელნი და რაბატელნი დიდისა ქალაქისა მცხეთისანი, სადა დმერთნი დმერთობენ და მეფენი მეფობენ“. და მივჳხედენ მათთა ჩრდილოდსათა, რამეთუ დღეთა ზაფხულისათა დავსენი ჩნდეს ჳაერითა სასტიკითა [და თოვლითა. და შევეძწუნდი მე ფრად და ვთქუ: „უფალო, უფალო, მიმიღე სული ჩემი ჩემგან“. და მოვიდე ლოდი ერთი და დავდეგ იგი სასთუნლად ჩემდა გარდასადნელსა მის ტბისასა და დავიძინე. და მოვიდა ჩუენებით კაცი ერთი ჳასაკითა ზომი, თმითა ნახევარ-თმოსან და მომცა წიგნი დაბეჭდული და მრქუა მე: „სწრაფთ მიართუ ესე მცხეთად მეფესა წარმართთასა“. და მე ვიწყე ტირილით ვედრებად მისა და ვარქუ: „უფალო, დედაკაცი ვარ უცხო დ და უმეცარი, ვითარ მივიდე მე, არცა ენამ ვიცი, რამ ვთქუა უცხოთა ნათესავთა თანა?“ მაშინ განჳსნა წიგნი იგი და მომცა მე კითხვად. დწერილი იყო ჳრომაელეობრ, დაბეჭდული იყო იესუსი.

დაწერილ იყუნეს ათნი იგი სიტყუანი, ვითარცა-იგი ფიცარითა

ქვისათა პირველ.

ა. სადა იქადაგოს სახარებაჲ ესე, მუნცა მთქუმოდის ღელაკაცობისაჲ ესე.

ბ. „არცა მამაკაცებაჲ და არცა ღელაკაცებაჲ, არამედ თქუენ ყოველნი ერთ ხართ“.

გ. „წარვედით და მომ<დ>მოწათენით ყოველნი წარმართნი და ნათელ-სცემდით სახელითა მამისა, ძისა და სულისა წმიდისაჲთა“.

დ. „ნათელი გამობრწყინებად წარმართთა ზედა და ღიდებაჲ ერისა შენისა ისრაჴლისაჲ“.

ე. „სადაცა იქადაგოს სახარებაჲ ესე [30რ] სასუფეველსაჲ, მუნცა მთქუმოდის ყოველსა სოფელსა“.

ვ. „რომელმან თქუენ შეგიწყნარნეს, მე შემიწყნაროს, და რომელმან მე შემიწყნაროს, შემიწყნაროს მომავლინებელი ჩემი“.

ზ. ფრიად უყუარდა მარიაჲ იუდასსა, რამეთუ მარადის ისმენენ მისსა სიბრძნესა ჴემმარტსა.

ც. „ნუ გეშინინ მაგათგან, რომელთა მოსწყუდნენ ჴორცინი თქუენნი, ხოლო სულთა თქუენთა ვერ შემძლებელ არიან მოწყუედად“.

თ. ჰრქუა მარიაჲს მაგდანელსა იესუ. „წარვედ, ღელაკაცო, ახარე ძმათა ჩემთა“.

ი. სადაცა ჴქადაგებდეთ სახელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა.

და ვითარცა ესე წარვიკითხე, ვიწყე ვედრებად ღმრთისა მიმართ და გულის ჴმა-გყავ, ვითარმედ ზეცით იყო ჩუენებაჲ ესე. და აღვიხილენ თუალნი ჩემნი ზეცად და მაღალი იგი ვაკურთხე და მისგან ვითხოვე შეწვენა ჩემდა გზასა ჩემსა. და გარდამოსადინელსა მის ტბისასა მოგჴყევე და წარმოვემართე.

და იყო დინებაჲ მისი დასავალით კერძო. და მიუდეგ წყალსა მას და მივემთხვე გზათა ძნელთა და ფიცხელთა. და ვიხილენ დიდნი ჴარნი გზათა მათგან და შიშნი მჴვეცთაგან. ვიდრე არა მოვიწიე სადა-იგი იწყო წყალმან მან დინებად აღმოსავალით. მაშინდლოთგან იყო მოღბინებაჲ ჩემი. და ვპოვენი მოგზაურნი და შევეყავ მათ და მოვიწიე სანახებსა ჴართლოსასა

— ურბნისს. და ვინილე ერი უცხოა, უცხოთა ღმერთთა მსახური, ცეცხლთა და ქვათა და ძელთა ღმრთად თაყუანის-სცემდეს. მაშინ შეეურფა სულსა ჩემსა და მივედ ბაგინსა ჰურიათასა ენისათჳს ებრაელებრისა და ვიყავ მუნ ერთ თთუე და განვიცდიდ ძალსა ამის ქუეყანისასა.

და იყო დღესა ერთსა აღიძრნეს ერნი ძლიერნი და ურიცხუნი მით ქალაქით წარმაგალნი დიდად და სამეუფოდ ქალაქად მცხეთად, ვაჭრობად და ლოცვად წინაშე არმაზ ღმრთისა მათისა და წარმოვჰყევ მეცა მათ თანა. და მოვიწიენით მცხეთად ქალაქად, წილ-კერძო მოგუთას კიდსა ზედა და დავდეგით მუნ. და ვხედვედ ცეცხლსა მსახურსა მას ერსა მოგუებასა და ცთომასა შინა, და ვტროდე ცთომისა მისთჳს და წარწყმედისა მათისა, და უცხოებისა და სიგლახანისა ჩემისათჳს.

ხოლო ხვალისა დღე იყო ოხრაჲ საშინელი და შესადრწუნებელი ერთა ურიცხუთაჲ და კმაჲ საყდრთაჲ ფრიალთაჲ. და გამოვიდოდა ერი ურიცხუჲ, ვითარცა ყუავილოსანნი ზარად და საშინელად გამოვიდოდეს. და მეფეც არა-ლა-სადა შეძრულ იყო. და ვითარცა ჟამ-სცა ჟამმან, იწყეს სივლტოლად და მიძორიდებად გზისაგან. და შე-გამო-ვიდა ნანა დედოფალი; მაშინ ნელად-ლა გამოვიდა ყოველი ერი და შეამკვეს ყოველი ფოლორც სამოსლთა თითო სახითა და პირად-პირადითა ჭრელითა. და იწყო ყოველმან ერმან ქებად მეფისა. და მაშინ გამოვიდა მირიან მეფეც თუალთ-შეუდგამითა ხილვითა. და ვჰკითხე ჰურისა დედაკაცსა, თუ რაჲ არს ესე? და მან მრქუა მე, ვითარმედ: „ღმერთი ღმერთთაჲ უწყეს, რომელ არს არმაზ, რომელი არს არს, გარნა კერა“. და მე წარვედ ხილვად არმაზისა და აღივსნეს მთანი იგი დროშაჲთა და ერთა, ვითარცა ყუავილითა. ხოლო მე შეუსწერ ციხედ არმაზდ და დავდეგ ახლოს კერძისა მის ნაპრალსა კლდისასა. და ვხედვედ საკურველებათა და საშინელსა, რომელ თქუმად ვერ შემძლებელ არს ენად ჩემი, ვითარ-იგი იყო ზარ-განსა კდელ, შიში და ძრწულად იგი მეფეთაჲ მათ და ყოვლისა ერისაჲ და საზაროდ დგომად. ვინილე დგა კაცი ერთი სმანძისაჲ და სმილენძისაჲ, და ტანსა ეცუა ჯაჭვ ოქროშსაჲ, და თავსა მისსა ედგა ჩაბალახი ოქროშსაჲ და სამკარნი ოქროშსანი, და თუალნი ესხნეს ფრცხილ და ბიფრიტი, და კელსა მისსა აქუნდა კრძალი, რომელი ბრწყინვიდა, ვითარცა ელვად და იქცევდა კელსა შინა მისსა, რეცა-თუ

რომელი შეეხებინ, თავი თვსი სიკუდიდ განწირის. და იტყუნ: „გაჲ, თუ სადა-
 რაჲ-გაკლე <რაჲ>, ანუ ვსცეთ სადა სიტყუასა ებრაელთა თანა, გინა
 მოგუთა თანა სმენასა ოდენ დახდომელ ვიყო მზისა ღმრთად, გინა რომელნი
 მეტყუნ უცებნი ვინმე, დიდსა ზეცისა ღმერთსა. გაჲ, თუ პოოს რაჲმე ბიწი
 ჩემ თანა და მცეს მასჯლი მისი, რომლისა მეშინის ყოველსა ქუეყანასა. და
 შიშით თაყუანის-სცემდა მას *მარზან მეფე* და ყოველნი ერნი მისნი.

მარჯულ მისა უდგა კაცი ოქროდსაჲ და სახელი მისი *გაცა*, და
 მარცხლ — კაცი ვეცხლოსაჲ და სახელი მისი *გაცა*, რომელ-იგი ღმრთად
 ჰქონდეს მამათა მათ თქუენთა არიან *ქართლთა*.

მაშინ გტროდუ და სულთ-ვითქუენ მაღლისა მიმართ ცთომათა
 მათთვს ჩრდილოდსათა, დაფარვასა ნათლისასა და პყრობასა ბნელისასა.
 შეგხედევდ მეფეთა მათ ძალ-დიდთა და ყოველა მთავართა, რამეთუ
 ცხოველნივე შთაენთქნეს ჯოჯოხეთსა. და ეტყოდეს დამბადებულად ქვათა
 და ძელთა, და სჳანძთა და სჳილენძთა, რკინასა და რვალსა მჭედელთაგან
 განჭედლისა ღმრთად და თაყუანის-სცემდეს, და ესენი იცნოდეს ცისა და
 ქუეყანისა შემოქმედად.

მაშინ მოვიცსენე სიტყუაჲ იგი, რომელ მამცნო *იობენალ*
 პატრიაქმან, წმიდამან მამამან, ვითარმედ ვითარცა მამაკაცსა სრულსა
 წარგავლინებ შენ და მიწევნად ხარ ქუეყანასა უცხოსა ნათესავთა
 დრგეველ, ზეველ, ბარკადულ, რომელ არს ბრანგულად „კაცი ღმრთის
 მკდომნი“. მაშინ აღვიხილენ თუაღნი ზეცად და ვთქუ: „უფალო, მრავლითა
 ძალითა შენითა გეცრუენეს მტერნი ესე. და არს დათმენაჲ შენი დიდითა
 სულგრძელებითა შენითა. და იქმან, რასაცა იგუნებენ მტუერნი და ნაცარნი
 ქუეყანისანი, არამედ ნუ უგულებელს ჰყოფ, რამეთუ ხატი შენი არს,
 რომლისათვს ერთი სამებისაგანი კაცი ექმენ და აცხოვნე ყოველი სოფელი.
 ამათაცა ნათესავთა მოჰხედენ და შეჰრისხენ სულთა მათ უკეთურთა,
 უჩინოთა, სოფლისმპყრობელთა, მთავართა ბნელისათა, ადგილისა
 ძნელისათა. მიჩუენე მე, ღმერთო მამისა და დედისა ჩემისაო, მკვევალსა ამას
 უღარსსა და ნაშობსა მონისა შენისასა, რაჲთა იხილონ ყოველთა კიდეთა
 ქუეყანისათა მაცხოვარებაჲ შენი, და რაჲთა ჩრდილოდ ესე ბლუარისა თანა
 იხარებდეს და ყოველმან ენამან შენ მხოლოსა ღმერთსა თაყუანის-გცენ

ქრისტე ეესუს მიერ, რომლისა ჰშეენის მადლობით დიდებისა მიცემად აწ და მერმეცა“.

და წამის-ყოფად თუალისად იყო, დასავლით ჰაერნი და ქარნი შედძრნეს და კმა-სცეს ღრუბელთა ქუხილისა კმითა, კმითა საზარელთა და საშინელთა. და აჩნდა ღრუბელი მოსწრაფს ნიშან-საშინელი. და მოდლო ნიაგმან დასავლისამან სული ჯერკუალი სიმწარისად და სიმყარისად. მაშინ ივლტოდა ყოველი კაცი სოფლად და ქალაქად. და ვხედვე მე ეგოდენ მას ზარგანკდილებასა მათსა, ვითხოვე მალლით და ეცა დროჲ. და შედჭრა ყოველი კაცი სოფელსა შინა და მეყსეულად მოდწია რისხვისად იგი ღრუბელი მცარს და მოდლო სეტყუად ლიტრის სწორი მას ოდენ ადგილსა; დაღეწნა კერანი იგი, დაფქვნა და დაამწულონა, და დაარღვენა ზღუდენი იგი ქარმან მან სასტიკმან, და ჩაყარნა კლდესა მას, რომელსა იგი თუალნი თქუენნი ჰხედვიდეს.

და თქუა მეფემან, „ჰე, ჰე, რასთმებაჲ ხოჯასთა ბანოგ რასულ ფსარზად“. და ვითარცა დასცხრა რისხვად იგი, გამოვედ კლდისა მიგან ნაპრალისა და ვბოვე თუალი იგი ბიჭრიტი, აღვიღე და წარმოვედ წიადკერძო დასავალსა მის კლდისასა, სადა ძუელ ქალაქი ყოფილ-იყო და ციხს.

და მუნ დგა ხს ერთი შუენიერი ბრინჯისად, მაღალი და რტომრავალი. და მივედ ქუეშე ხესა მას და გამოვნიშნე ნიში ცხოველს-მყოფელისა ქრისტისს ჯუარისად და ვილოცვედ მუნ ექუს დღე. ოდეს-იგი გამოხუე-ყოველი-დით სიმრავლს ქალაქისად და ეძი[ზნრ]ებლით ღმერთთა მათ თქუენთა, რომელთა ვნებაჲ დაჰბადეს, და არა პოვენით, მაშინ მე მუნ ვიყავ, რამეთუ თთუეჲ იყო მეექუსს და დღს იყო მეექუსს თთუესად მის, ოდეს-იგი ევმანუელ თაბორს მამისა ხატი უჩუენა თავთა მათ ცოცხალთა და თავთა მათ მომკუდართა. მაშინ მოვედ დაჲ ესე ჩემი შროშანია სეფე-ქალი, მიხილა და მოიყვანა ბერძულად მეტყუელი დედაკაცი და მკითხა ყოველი ვზად ჩემი და ვაუწყე ყოველი საქმს ჩემი. მაშინ ვხედვედ თუალთა მისთა ცრემლითა საგსეთ<თ>ა დინებასა უცხოვებისა ჩუენისათჳს, მაძმულა წარყვანებაჲ სეფედ, ხოლო მე არა ვინებე. და მესამესა დღეს ჩამოვედ ქალაქად მცხეთად და მივჰმართე სამოთხესა მას მეფისასა.

და მი-რად-ვედ კარსა მას სამოთხისასა და ვბოვე სახლი მცარს

მცველსად მის სამოთხისად, და შე-რად-ვედ შინა, ჯდა ესე დედაკაცი
ანასტოს და რაჟამს მიხილა მე, აღდგა და შემიტკებო, ვითარცა მეცნიერმან,
და დამბანნა ფერკნი ჩემნი და მცხო ზეთი და მომართუა პური და ღვინო.
და დაგყავ მის თანა ცხრად თთუეც.

ხოლო დედაკაცი ესე იყო უშვილო და ფრიად ზრუნვიდეს იგი და
ქმარი მისი. და ლამესა ერთსა ვხედვედ ჩუენებით მო-ვინმე-ვიდა კაცი
ბრწყინვალც ნათლისად და მრქუა მე: „შევედ სამოთხესა ნაძუთა ქუეშე
ბაბილოთა და მუნ აღგილი არს მცორც, საყუაფილედ შემზადებული, მიწად
აღილე აღგილისად მის და შეაჭამე კაცთა მათ, და ესუას შვილი. და გყავ
ეგრე. და ესუა მათ ძეგბ და ასულ მრავალ, რომელსა ესე თუაღნი თქუენნი
ჰხედვენ.

და მათვე დღეთა შინა ვიხილე ჩუენებასა შინა მცორესა მას
მორულებასა ჩემსა ორგზის და სამგზის, ფერკთა რად ჩემთა ზედა მეძინა,
მოვიდიან მფრინველნი ცისანი და შთავიდიან მდინარესა მას, დადბანნ[ი]ან
და მოვიდიან სამოთხესა მას, და ბაბილოსა მას მოღსთულებდიან და
ყუაფილსა მას ძოვიდიან, და მოვლედ ჩემდა მომართ დადადებედ, რეცა თუ
ჩემია სამოთხც იგი. გარე მომადგიან ვივილით და შუენიერ იყო ხილვად
იგი მათი. მრავალგზის იყო კილვად ესე ჩემდამო და უთხარ ესე დასა ჩემსა
სიღონისა, ასულსა აბიათარისსა, ყოველი ვაუწყე და მან მრქუა: „ტყუეო და
ტყუეთა მკსნელო, უცხოო და აქა შობილო, უწყი, რამეთუ შენ მიერ მოიწია
და შენ ძალით მოღსმეს ამბავი იგი ძუელი მამათა ჩუენთად ნაქმარი ზეცისა
კაცთა ზედა, სისხლისა უბრალოდსად დათხევად, რომელიცა ქმნა ღმერთმან,
პურიათა სრცხვლი და ცის კიდეთა განბნევად, მეფობისა დაცემად, ტაძრისა
მის წმიდისა მოღებად და ერისა მის უცხოდსა წოდებად და დიდებისა მათისა
მიცემად“. და კუალად თქუა: „იერუსალცმ, ვითარ განგემარტკან ფრთენი
შენნი და შედკრებ ყოველთა ცის კიდეთა ნათესავთა შენთა ფრთეთა შენთა
ქუეშე. აჰა ესერა აქაცა მოსრულა დედაკაცი ესე, შეცვალოს ყოველი წესი
ამის ქუეყანისად“. და მოღქცა და მრქუა მე: „ჩუენებად შენი არს, რამეთუ
აღგილი ესე სამოთხც შენ მიერ დქმნეს სამოთხე უკუნისამდე“.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

თავი :ე:

აღწერა *სიღუნა* დედაკაცმან ჰურამან,
ასულმან აბათარისმან

და იყო ოდეს მოჰხედა ღმერთმან წყალობითა ქუეყანასა მას დაგიწყებულსა ჩრდილოდასა *კაეკასიათა*, *სომხეთისა* მთეულეთსა, რომლისა მთანი დაეფარნეს ნისლსა და ველნი არმუღსა ცთომისასა და უდობისათა, და იყო ქუეყანად ესე ჩრდილ მხისაგან სიძართლისა ქრისტცს, ძისა ღმრთისა მოსგლისათუც და ცხორებისა, ვითარცა სახელი ერქუა მას სამართლად ჩრდილოდ. არათუ ამის მხისა სიძართლისაგან დაგლებულ იყო, ანუ აწ არსა დაკლებულ მისგან, ყოველი ცასა ქუეშე მყოფი იხილავს და ყოველსა ჰხედავს, რომელსა სიცხითა მიჰრიდის, ნათლითა ყოველსა ადგილსა მიჰხედნის. ესე არა თუ ესრცთ ერქუა ქუეყანასა ამას ჩრდილოდ, არამედ იყუნეს ესოდენ ესთენნი წელნი და ესთენნი ნათესაგნი და *ნოვედსთეგან* და *აბელისთეგან* და *აბრაჰამისთეგან*. და მუნ შინავე იყო *იობ აზნაური*, განმცდელი განმცდელისაგან და გამოცდილისაგან ვითარცა *იო(სე)ბ, მოსე, ი(ს)უ* მღდელეები და მსაჯულები და ჩამოწყებით, რომელი-იგი ვიცით მსმენელთაგან და წიგნთა ვეანგელთაგან საღმრთოთა. გარდა კდეს ქრისტცს მოსლვამდე წელნი *ხუთ ათას ხუთას*, და ჯუარ-ცუმითგან ქრისტცსით ვიდრე *კოსტანტინეს* მეფობამდე, ბერძენთა მონათლვამდე *სამას* და *თერთმეტი* და *ათხუთმეტისა* შემდგომად მოიგონა ქუეყანასა ჩუენსა ქადაგი ჭეშმარიტი *ნინო დედოფალი* ჩემი, ვითარცა ბნელსა შინა მთიები რად ნათობნ და აღმოჰკდის ცისკარი და მას უკუანა აღმოვალნ დიდი იგი მფლობელი დღისად, ეგრცთ იყო ცხორებად ჩუენი, ქართველნო, რამეთუ ვიქცეოდეთ ნათელსა და მკუდრ ვიყვენით ბნელსა, ვინარებდით შუებითა და ვიუნჯებდით შუებასა-გლოვასა, რომელსა ნუგეშინის-ცემა არა უბოვა. ვმსახურებდით სადამე დაბადებულთა და არა დამბადებელსა, ქერაბინთა ეტლთა წილ მათათა მაღალთა თაყუანის-სცემდეს მამანი ჩუენნი, გებალასა და გარეზნასა, და მას ზედა არა იყო არცა ღმერთი, არცა მოსე, არცა ნიში მათი, არამედ კერაი ქვისად. ხოლო ამას ქუეყანასა *ქართლისასა* იყუნეს ორნი მთანი და მათ მათათა ზედა ორნი კერაინი *არმაზ* და *ზადენ*, რომელნი იყუნუსდეს სულმყრალობით ათასსა სულსა ყრმათასა პირმოდასასა, *არმაზ*

და ზადენ, და მსხუერალ უჩნდეს შესაწირავად [40რ] მშობელთა მათთა, ვითარცა უკუნისამდე არად სიკუდილი ესე იყო მოქმედი. ხოლო იყუნეს კერზნი სხუანიცა სამეფონი: გაცი და გა. და შედწირვოდა მათა ერთი სეფე-წული ცეცხლითა დაწუვად და მტუერი თავსა გარდაბნევად კერზთა მათ.

და ამის ყოველისა შემდგომად თხრობასა ვითხრობ მამისა ჩემისასა, რომელ წიგნთაგან თუთ ვიცი კითხვითა და მამისა ჩემისა თხრობითა. ოდეს-იგი მეფობდა ჰეროდე და მოგუესმა, ვითარმედ სპარსთა იერუსალჴმში და მპყრესო, :იბ:-ნი მეფენი მოვიდესო. და გლოვისა წიგნი მომწია ყოველთა ზედა ჰუროათა ქართველთა, მცხეთელთა მკუდრთა, ბუდელთა მღდელთა, კოდის-წყაროელთა მწიგნობართა, სოფისკანე თარგმანთა. და ესე შედმრნეს ყოველნი სივლტოლად. ხოლო მცირედთა დღეთა შემდგომად მომწია ღალადისი ნუგეშინის-ცემისად იერუსალჴმით ყოველსა ქუეყანასა, ვითარმედ სპარსნი არა დაპყრობად ქუეყანისა მოვიდეს, არამედ აბჯრისა და საჭურჭლისა და საგ ზლისა ნაწილი აქუნდა და ოქროდ ყვითელი და მური, მსწრათლ მკურნალი წყლულისად, და გუნდრუკი სულ-ჰამოდ. და ესე ყოველსა მკედარსა მათსა დავით (სიცი) მეფეთა თითო სატკრთავი აქუნდა, და ეძიებდეს ყრმასა ვისმე შობილსა, ძესა დავითისსა, რომელიცა პოვეს მწირი ერთი, მწირისა დედაკაცისად ძმ, უყამოდ შობილი უადგილოსა ადგილსა, ვითარცა იტყუეს ჩუეულებად გარემდგომთა კაცთა.

ესე მის ყრმისა მივიდეს და თაყუანის-სცეს, და ესე ყოველი მისა შეწირეს, და მათად გარდავლეს და წარვიდეს. „აწ ნუ გეშინინ, ჰუროანო, მე, ჰეროდე, ვეძიებ და არცა ვპოვე ყრმად და არცა დედად მისი და არცა იგი ძლიუენი, არამედ წარგჰმართო მახული ყოველსა წულსა ზედა ორით წლოთვან უდარემსამდე და მოსწყდეს იგიცა მათ თანა. აწ გულდადებულ იყვენით, რამეთუ უცნებით იყო ყოველი“. ამას შინა გარდაუდა წელი :ლ:. მოწირა ანა მღდელმან იერუსალჴმით მამის მამისა ჩუენისა ოზისა, ვითარმედ იგივე, რომლისა სპარსნი მეფენი მოსრულ იყუნეს ძლიუნითა, იგი სამე ყრმად გაზრდილ არსი და ჰასაკსა ზომისასა მოწივენულ არს. წყალსა მას მდინარესა მორდანესა ზაქარიადს ძისა განვიდოდეს ყოველნი ნათესავნი იერუსალჴმისანი და შენი მამის დედის ძმად ელოო ზთანა იყო. და აჰა ესერა ცამ ქუნდა და ქუეყანად იძრვოდა, მათანი ჰკრთებოდეს, მათანი მღერდეს,

ზღუდა დგა, წყალნი აღმართ დიდდეს. და ზაქარაას ძმე შეშინდა და ივლტოდა. და ჩუენ ყოველთა ზარი შეძრწუნებისა და გუეცა და ეროსა სიძარტლისათდს და ვადუ <დუ> მეთ საქმედ ესე, რომელი იყო სამე ცხად საუკუნომთგან. და მეოთხესა წელსა გამოცდა ბრძანებამ იერუსალჴმით ეროდუ მეფისაგან ყოველთა ძეთა იერუსალჴმისათა განბნეულთა ყოველსა ქუეყანასა: „იხილეთ ერთი ღმერთი და ისმინეთ ერთი შჯულო და ისწავეთ ერთი სიტყუად მოსცისი, რომელ თქუა: „რომელმან თქუას ღმერთი ქუეყანასა ზედა, მოეკიდენ ძელსა“; და თქუა: „წყუელ იყავნ ყოველი, რომელი მოეკიდოს ძელსა“. აწ ესერა აღდგა კაცი ერთი და სახელი მისი დესუ, თავით თუ სით ჰხადის ღმერთსა მამად და რეცა თუ არს იგი თუთ ვითარცა ღმერთი. მოვედით ყოველნი სიკუდილსა მისსა და აღვასრულოთ მცნებამ ღმერთისა და მოსცისი. და წარვიდა აქამთ ელოო ზ, მამის მამის დედის ძმად ჩემი, კაცი მოხუცებული. და ესუა მას დედამ მცხეთელი ტომისაგან ელო მღვდელისა და დამ ესუა ერთი. ევედრებოდა დედამ ძესა თუ სს და ეტყოდა: „წარვედ, შევილო ჩემო, წოდებასა მეფისასა და წესსა შჯულისასა. ხოლო რომელსა იგი განიძრახვენ, ნუ შეერთენ ცნობამ შენი მას, ნუ შევილო ჩემო, რამეთუ იგი სიტყუად არს წინაწარმეტყუელთად და იგავი ბრძენთად, სადღუემლოდ და თუარული ჰურიათაგან და წარმართთა, ნათელ და ცხორება საუკუნომ“.

და წარვიდა ელოო ზ და ყოველნი ჰურიანი ქართველნი და აღესრულა ყოველი აწ, რომელი ვიცით ნინომ ს მიერ ევანგელეთაგან. ხოლო სამოსელი იგი ხუდა ქართველთა ჰურიათა და წარმოდლო ელოო ზ. ხოლო დედასა ელოო ზისსა ესმა ცმად იერუსალჴმით მცხეთას. ოდეს პასანიკმან ჯუარსა ზედა სამრტუალსა და სცა კუერი მტედლისად გოლოგოთას, აქა ესმა, იკრჩხილნა დედა კაცმან მან და თქუა: „მშდუობით მეფობამ ჰურიათამ, რამეთუ მოჰკალით უფალო, კორცითა თუ სი მაცხოვარი და იქმენით მტერ შემოქმედ(ი)სა. ვად მე, საწყალობელსა თავსა ჩემსა, რომელ არცა წინარე მოვეკუედ, რომელ ესემცა ცმად არა სმენილ იყო, და არცა-და კნინ უკუადსრე, რომელ არამცა მეხილვა გამობრწყინებად დიდებამ წარმართთა ზედა“. და ამას ზედა შედსუენა დედამან ელოო ზისმან.

ხოლო ამან ელოო ზ მოილო კუართი იგი <იგი> ქრისტესი მცხეთად, სახლად ჩუენდა, და იხილა, რამეთუ მომკუდარ იყო დედამ მისი ამას

სიტყუასა ზედა. და მიეგებებოდა დაჲ მისი, შესუარული ცრემლითა, ვითარცა სისხლითა, და მოეხუა ყელსა მისსა და მოულო სამოსელი იგი იესუქსნი და შეიტკბო მკერდსა მისსა და მსწრაფლ სულნი წარჰჰცდეს ამით ტკივილითა დედისაჲთა, და ქრისტეს სიკუდილისათჳს და სურვილითა მისისა მოსლვისაჲთა.

მაშინ ოცო შეფუთი დიდი მცხეთას შინა მეფეთაჲ და ყოვლისა ერისაჲ. და ოხილა მეფემან *აბა ზაურ* სამოსელი იგი და უნდა წარღებაჲ მისი, ხოლო ზარსა მას დედაკაცისა მკუდრისასა, ჴელთა გდებასა შეტკბუებით, შეშინდა. და *ელთი ზ* დაჰმარხა დაჲ თუხი და ჴელთა აქუს სამოსელი იგი. და არს ადგილი იგი, რომელი ღმერთმან ოცის და ოცის დედამან ჩემმან და არა ოცყუას, რამეთუ არა ჯერ არს აწ კაცთა სიტყუად. არამედ ესე ოდენ კმა-ოცენ *ნინოდს* მოწაფეთათუის და ქრისტეს მოწმუნეთათუის, რამეთუ მახლობელ არს ადგილი იგი ნაძუსა მას ლიბანით მოღებულსა და მცხეთას ამაღლებულსა. თუნიერ ესე მესმა მაშისაგან ჩემისა: „არს სხუადცა ძალითა შემოსილი მრჩუბლი ამას ქალაქსა შინა, ჴელთა ჩუენთა არს საკურთხეველისა სიმტკიცესა შინა ქვათასა უბოგნელად ვიდრე ჟამადმდე მისა. და აწ ესე სამოსელი ოცუსსა აქა შინა არს უთქუმელად სიტყუთა, ვიდრე ჟამამდე მისა“. რამეთუ მრავალგზის მადბრა დედამან ჩემმან *ნინო* მაშისა ჩემისა მიმართ, რადთამცა გამოგსწლილე ადგილი იგი სამოსლისა მის ჴემმარტად, ხოლო მან გულთად ესე ოდენ დადგა ჩემთანა და თქუა: „არს ადგილი იგი სამარხუო მისი ადგილი, რომელსა ენახი კაცთანი არა დადუმდენ გალობად ღმრთისა მიმართ, მას ზედა არს ადგილი იგი, ვითარცა ადგილი *დაკუბისი* კიბედ ხილული ზეცად აღწევნულად მიერთვან უკონისამდე დიდება-მოუკლებელად მარადის“.

თავი :ვ:

თქუმული მისივე *სიღუნია*ღსი

და ოდეს-იგი მე, *სიღუნია აბიათარისმან*, ვიხილე დედაკაცი ესე წმიდაჲ *ნინო* თავსა ზედა ცხისასა პირველ მცხეთისასა, კოშკსა მაღალსა, ბრინჯთა მათ ქუეშე, ბარტმან მეფისა საგრილთა და სასუენებელთა ჯდა რაჲ იგი, ოდეს-იგი შემუსრნა ღმერთმან *არმა ზ* მაშინელითა მით რისხვითა

და ზარგასა კდელითა ჰრისა მისისადათა (რომელნი-იგი სწერიან წიგნსა მას ანდერძისა მისსა), ხოლო ვიდრე რწმუნებამდე დედუფლოსა ნანადსა ქრისტე ღმერთი ძედ ღმრთისა. და დაყო დედაკაცმან ნინო ექუსი წელი აქა შინა, ვითა-იგი თვით იტყვს ყოფასა შინა მისსა. და ოდეს მე და შუდნი დედანი დაგვმოწაფნა შუჯულოსა მისსა, რამეთუ ჰყოფდა დაფარულად კურნებათა მრავალთა, ვიდრემდის სეფით იწყო კურნებაჲ განგებითა ღმრთისადათა. დედუფალსა ზედა ნანას აჩუენა ღმერთმან ძალი მისი, მის მიერ მაყლოვანსა მას შინა ლოცვითა მისითა განკურნა სენისა მისგან მძიმისა, რომელი კელიოვნებამან კაცთამან ვერ შეუძლო განკურნებად მისა და შემდგომად მისა მოგვ ვინმე მთავარი სპარსი, სახელით ხუარა, სხეული იყო, სულითა უკეთურითა ფიცხლად იგუემებოდა და სიკუდილსა მიახლებულ იყო. [46რ] და იყო იგი მთავარი დედის ძმად ნანა დედუფლოსაჲ. და ევედრნეს დედასა ჩუენსა ნინოს ნანა დედუფალი და მეფეცა ჩუენი იხილვიდა საქმესა მას მცარედ ორგულებით, რამეთუ ეტყვნ ნინოს: „რომლისა ღმრთისა ძალითა იქმ კურნებასა ამა[ს]? ანუ ხარ შენ ასული არმაზისი, ანუ შვილი ზადენის, უცხოეებით მოხვედ და შეურდ მათ და მათ ზედა-აც მოწყალებაჲ და მიგანიტეს შენ ძალი კურნებათაჲ, მით სცნობდებოდე უცხოსა ქუეყანასა. და დიდებულძე არაჲ უკუნისამდე! ხოლო შენ წინაშე ჩუენსა იყავ, ვითარცა ერთი მაწოვნებელითა შვილითა ჩუენთავანი პატრიკემული ქუეყანასა ამას ჩუენსა, არამედ უცხოსა ამას სიტყუასა ნუ იტყვ და ჰრომთა შეცთომილთა რჩუოსა ნუ ვნებავნ ყოვლად თქუამად, რამეთუ ამა ესერა ღმერთნი დიდნი სოფლის მპრობელნი და მწისა მომფენელნი, და წუძისა მომცემელნი ქუეყანით ნაყოფთა გამოძებელნი, ქართლოს იგი ღმერთნი არმაზ და ზადენ, ყოვლისა დაფარულისა გამოძებებელნი ძუენნი ღმერთნი მამათა ჩუენთანი ვატი და ვა, და ფუტი იგი შენი იყავნ დასარწმუნებელად კაცთა მიძარო. და აწ უკუეთუ განპკურნო მთავარი ესე, განვამდიდრო და ვყო მკუდრ მცხეთას შინა და მსახურად არმაზისა, დაღაცათუ ჰაერთა მით და სეტყვთა შემუსრვად მისი, არამედ იგი ადგილი შეუძრავი არს. იგი არმაზ და ქალდეველთა ღმერთი ეთროჟანო ყოვლადვე მტურნი არაჲ. ამან მას ზღვად ზედა მოადგინის და მან მას ზედა ესეთი ნუ რაჲ მოაწიეს, ვითარცა აქუს ჩუეულებად სოფლისა მპრობელითა და კმა-გუყავნ [ჩემ]გან ჰძმანებაჲ ესე“.

მიუგო წმიდამან და ემბაზმან ქართლოსამან ნინო მეფესა და რქუა:

„მეფე, შენ უკუნისამდე ცხონდი სახელითა ქრისტესითა და ვედრებითა დედისა მისისისადათა და ყოველთა წმიდათა მისთადათა მოავლინენ შენ ზედა ღმერთმან, ცისა და ქუეყანისა შემოქმედმან, და მბადებელმან ყოვლისა და ბადებულისამან, დიდისა დიდებისა მისისაგან და აურაცხელისა მოწყალეებისა მისისაგან მოგივლინენ შენ, ვითარცა საკუმილოსაგან, ნაბერწყალი ერთი მადლისა მისისადა, რადთა გულის კმა-ჰყო სიმაღლც ცისადა და სინათლც მზისადა, და სიღრმც ზღვისადა და საძირკუეველი მისი, და სიფრცც ქუეყანისადა და საფუძველი მისი. და უწყებულ იყავნ, მეფე, თუ ვინ შემოსნის ცანი ღრუბლითა, და ქუხნ საშინელითა კმითა ჰაერისადათა, და იძრვინ ქუეყანადა სიმძაფრითა მისითა, და რბიედ მენის-ტეხანი და კუალსა მათსა ეგ ზებინ ცეცხლი გულის-წყრომითა მათითა, ანუ ოდეს შედძრის გეშაპი იგი დიდი ზღვათა შინა და შედძრის ყოველი ქუეყანადა, ვიდრემდის დადრლუნინ მთანი მყარნი და კლდენი და ქვანი. და მეცნიერ გყა^აგნ შენ, იესუ, ამას ყოველსა ზედა-მიწევნად, რამეთუ ღმერთი არს ცათა შინა და უხილავ არს თავადი იგი ყოვლისაგან და ბადებულისა თუნიერ ძისა მისისა, რომელი მისგან წამოვიდა და ქუეყანასა ზედა გამოჩნდა ვითარცა კაცი, რომელმან აღასრულა ყოველი, რომლისათუც მოსრულ იყო და აღდგა მათვე სიმაღლეათა მამისა თანა. მან ხოლო იხილა დაუსაბამოდ იგი და იგი მხოლოდ მაღალ არს და მდაბალთა ჰხედავს და მაღალნი შორით იცნეს. მეფე, ახლოს არს მიახლებად შენი ღმრთისა, მე ვხედავ, რამეთუ არს ამას ქალაქსა შინა სასწაული ერთი: სამოსელი იგი ძისა ღმრთისადა აქა არს, და ხალენისადა მის ელიადსადა ყოფადა თქუესვე ვიეთმე აქავე და მრავალნი სასწაულნი არიან აქა, რომელნი თუთ ღმერთმან გაუწყნეს. მე კულა ესე მთავარი განგკურნო ძალითა ქრისტეს ჩემისადათა და ჯუარითა ვნებისა მისისადათა, ვითარცა-იგი დეოფალმან ნანა განკურნა ღმერთმან სენისაგან დიდისა. და რად იგი ვაუწყე, მას ჰყოფს იგი, რადთა სულცა თუცი განაბრწყინოს და ერიცა თუცი მია[ა]ხლოს ღმერთსა“.

და მოჰგუარეს მთავარი იგი. და წარიყვანა იგი, და მე და ნანა დეოფალი სამოთხესა მას შინა, ნაძუთა მათ ქუეშე. და დაადგინა იგი, და აღმოსავალით აღაყრობად სცა კელნი და ათქუშია სამ-გზის: „ვიჯმნი შენგან, ეშმაკო, და შეუდგები ქრისტესა, ძესა ღმრთისასა“. და ტროდა

ნინო სულთ-ქუშითა სულისა მისისაჲთა, და ითხოვედა ღმერთისაგან შეწევნასა
კაცსა მას ზედა, და ჩუენ მის თანა, ერთ დღე და ორ ღამე. და მსწრაფლ
განვიდა მისგან სული იგი ბოროტი, და დაემოწაფა ნინოს და სახლთ და
ერთიერთ მისით, და აღიდებდეს მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა აწ და
მარადის და უკუნითი უკუნისამღე, ამჴნ.

ქ. თავი :ზ:

აღწერილი მისივე *სიღუბნისაჲ*, ჰურისა დედაკაცისაჲ,
რომელი იხილა, დაწერა ძირიან მეფისა მოქცევისა,
შეგრდომისა ნინოჲსა და ჯუარისა აღმართებისათჴს,
და ეკლესიათა შენებისათჴს და ყოველთა
სასწაულთათჴს

და იყო დღესა ერთსა, ჟამთა ზატყულის პირისათა, თთუესა
ივლისისასა :კ:, დღესა შაბათსა, აჯდა მეფე და განვიდა ნადრობად
მუხნართ კერძო, და მოვლო სანახები მუხნარისაჲ და განვიდა მათა ზედა
მალნართა თხოთისათა, რაჲთამცა მიღხილა ასდ და კასდ და უფლოსციხედ.
და განვიდა თხემსა მის მთისასა შოვა სამხარს, ოდენ დაბნელდა მას ზედა
მზს და მქმნა ღამე ბნელ-უკუნ ფრად. და დაფარნა ბნელმან არენი და
ადგილნი იგი. და განიბნინეს ურთიერთარს ჭირისა მისგან და ურვისა
ყოველნი ერნი მისნი და დარჩა მეფე მარტოჲ და იარებოდა მათა მათ
ზედა, მის მთისა მალნართა შინა, შეშინებულ და შეძრწუნებულ. და დადგა
ერთსა ადგილსა და წარეწია სასოებაჲ ცხორებისა მისისაჲ. ხოლო კეთილის
მყოფელმან ღმერთმან აქცია გონებაჲ მისი უცნობელობისაგან ცნობად და
უმეცრებისაგან მეცნიერებად. და მოევო თავისა ცნობასა და განიზრახვიდა
გულსა თჴსსა: *ჲაჲა* ესერა ვხედავ, რამეთუ ვხედევდ ღმერთთა *არმაზს* და
ზადენს და არაჲ ვპოვე ღვინებაჲ ჩემ ზედა. აწ რომელსა-იგი *ნინო*
ქადაგებს ჯუარსა და ჯუარ-ცმულსა და ჰყოფს კურნებასა მისითა
სასოებითა, არამცა ძალ-ედგაჲ კსნაჲ ჩემი ამის ჭირისაგან? რამეთუ ვარ
მე ცოცხლივ, ვითარცა ჯოჯოხეთს შინა და ვერ უწყვი ესე, თუ ყოვლისა
ქუეყანისათჴს იქმნა დაქცევაჲ და ნათელი ბნელად გარდაქცა, ანუ თუ
ჩემთვის ოდენ, აწ თუ ჩემ ზედა ოდენ არს ჭირი ესე, ღმერთო *ნინოჲსო*,

განმინათლო ღამედ ესე და მიჩუენე საყოფელო ჩემი, და აღღვიარო სახელი შენი და აღფშართო ძელი, და თაყუანის-ვსცე მას, და აღფაშენო სახელი სახლად შენდა და სალოცველად ჩემდა, და ვიყო მორჩილ ნინოძსა და რჩულსა ზედა ჰროძთასა. **ღ**და ესე არღა წარმოეთქვა, განთენა და მსწრაფლ და გამობრწყინდა მზც.

და გარდამოვიდა მეფც ცხენისაგან და დადგა მას ადგილსა, განიპყრნა კელნი მკარნი აღმოსავალით და თქუა: **ღ**შენ ხარ ღმერთი ყოველთა ზედა ღმერთთა და უფალი ყოველთა ზედა უფალთა; ღმერთი, რომელსა ნინო იტყდს და საქებელ სახელი შენი ყოვლისაგან დაბადებულისა ცასა ქუეშე და ქუეყანასა ზედა. რამეთუ შენ მიცსენ ჭირისაგან ამის მსწრაფლ სახელდებითა შენითა და განმინათლო ბნელი ჩემი. აჰა ესერა მიცნობიეს, რამეთუ გინდა ცსნაჲ ჩემი და მიახლებად შენდა, უფალო კურთხეულო. და მე ამას ადგილსა აღფშართო ძელი ჯუარისაჲ, რომლითაცა იღიდებოდის სახელი შენი და იცსენებოდის საქმც ესე სასწაულთაჲ ამათ უკუნისამდე, ამენ! **ღ**და დაღსწავლა ადგილი იგი და წარმოემართა. და ვითარცა იხილა ნათელი ერმან მისმან, გამოერთვოდა განბნეული იგი, და მეფც ღაღადებდა და ეტყოდა ყოველსა მას ერსა მისსა: „მიეცით დიდებაჲ ღმერთსა ნინოძსა ყოველმან ერმან, რამეთუ იგი არს ღმერთი საუკუნოჲ და მას მხოლოსა ჰშუენის ქებაჲ უკუნისამდე, ამენ!“

ხოლო ნანა დედუფალო და ყოველი ქალაქი განვიდეს მიგებებად მეფესა, რამეთუ ესმა ჰრველ წყმედაჲ და კუალად მოსლგაჲ მკჯდრობით. და მიეგებვოდეს ქინძარს და ღართას. ხოლო ნეტარი ნინო დადგრომილ იყო ლოცვასა მწუხრისასა მაყოფანსა მას შინა ჩუეულებისაებრ თცსისა ჟამსა მისსა და ჩუენ მის თანა ორმეოც და ათი სული.

და იყო, ვითარცა შემოვიდა მეფც, იძრვოდა ყოველი ქალაქი და კმითა მაღლითა ღაღადებდა მორთან მეფც: „ჰოჲ, სადა არს დედაკაცი იგი უცხოჲ, რომელ არს დედაჲ ჩემი და ღმერთი მისი მკსნელი ჩემი?“ ვითარცა ესმა მეფესა, თუ აქა მაყოფანსა არს და ილოცავს, მოდრკა მეფც იგი და ყოველი ლაშქარი მის თანა და მოვიდა. და გარდამოღჭრა საკედრით და ეტყოდა ნინოძს: „აწ ღრს ვარა სახელსა ღმრთისა შენისასა და მკსნელისა ჩემისასა?“ ხოლო იგი ასწავებდა და აწუევდა მსწრაფლ თაყუანის-ცემასა

აღმოსავალით, აღსაარებით ქრისტეს, ძესა ღმრთისასა.

მაშინ იყო გურგუზნავად დიდი. და ტირილი ყოველისა კაცისადაც, ოდეს
ჰხედვიდეს მეფესა და ცოლსა მისსა ცრემლოსანთა.

და ხვალს დღე წარავლინნა მოციქულნი საბერძენთა. და ნეტარი
ნინო ასწავებდა მეფესა და ყოველსა ერსა დღც და ღამე ჭეშმარიტსა მას
გზასა.

თავი : 13:

მისივე აღწერილი აღმწმენებისათჳს

ეკლესიისა

და ოდეს წარემართა მეფც და ყოველი ერი ქართლისაჲ
მოსწრაფებით ქრისტანობად, ვიდრე მდღელთა მათ მოსლვადმდე, ეტყოდა
ნინოს მეფც: „სადა უშენო სახლი ღმერთისა?“ ხოლო მან ნეტარმან ჰრქუა:
„სადაცა მეფეთა გონებაჲ მტკიცე არს“. ხოლო მეფემან მან ჰრქუა:
„მიყუარან მე მაყუალნი ისი შენნი და მუნ მინებს გონებითა ჩემითა, რაჲთა
აფუშენო სახლი ღმერთსა სალოცველად ჩემდა. განა არა ეგრე, არამედ არა
გჰბრძოლო სამოთხესა ამას სამეფუფოსა და ნაძუთა ამათ სიმაღლესა, და
ბაბილონთა მათ ნაყოფიერობასა და ყუავილთა მათ სურნელებასა. და მას
შინა და აღუშწნო ტაძარი ღმრთისა სალოცველად ჩემდა და სადღებელად
სახელსა მისისა“.

და მსწრაფლ მო-ხოლო-იდეს ძელი და დაღწყეს მას შინა
ეკლესიასა. და მოჰკუეთა ნაძუ იგი და შეჰშხადა და სუეტად და ძრთა მისთა
ზედა დადგა საძირკუველი. და იყო სუეტისაჲ მის საშინელად ხილვად და
საძირკუველი, რომელ ზემო წერილ არს. ხოლო მეფც, ოდეს დაბრკოლდა
სუეტისა მის აღმართებასა, და წარვიდა სახედ თჳსა გულ-კლებით იგი და
ყოველი ერი მას ღამესა.

და დადგა ნინო სუეტსა მას თანა და მე თანა ვიყავ და სხუანი
თორმეტნი დედები ნინოდს თანა. ხოლო იგი სანატრელი გოდებდა და
დაადენდა ცრემლთა სუეტსა მას ზედა სულ-თქუმით. და ვითარცა შოგა
ღამეს. ოდენ იყო, წარმოექცეოდეს მთანი ესე ორნი, ზადენ და არმაზ, რეცა
თუ ესრცით ჩამოიღრღუეს და დააყენეს ორთავე წყალნი. და მტკუარმან

გარდამოჰხეთქა და წარჰქონდა ქალაქი და შედქმნეს კმანი საზარელნი ტყეებისა და სივლტოლოსანი. და მეყსეულად დასცხრეს კმანი იგი და იყო არარად. და დადგა ნეტარი იგი და განეყრნეს კელინი ცად მიმართ და თუაღნი ღმერთად და ითხოვდა, რა მათა არა დაებრკოლოს საქმე ესე, რომელსა წარმარ[თ]ებულ არს მეფე.

და ვითარცა არღა ეყივლა ქათამსა, სამთავე კართა ქალაქისათა დასცა ზარსა ლაშქარმან ძლიერმან და დაღეწნეს კარნი და აივსო ქალაქი სპარსთა ლაშქრითა და შედქმნა ზარის განსა კდელო ზრინვამ, და ყივილო, და კლვამ და სისხლი დიოდა. და ადვსო ყოველი ადგილი და მოვიდა ჩუენ ზედა სიმრავლმ მახვლთამ და ძახილთამ, და დადნეს კორცნი ჩუენნი, და განილია სული ჩუენი. ხოლო წმიდამ იგი და ნეტარი დგა შეუძრწუნებელად. და მე ვტროდე მამისა ჩემისა და ნათესავთა ჩემთათვს და მსწრაფლ მესმა, კმობდეს ძლიერად: „ბრძანებს [მეფემ] სპარსთამ ხუარა და მეფეთა მეფემ ხუარან ხუარან, ყოველი ჰურიამ განარინებით პრისავან მახვლსა“. და ვითარცა კმამ ესე მესმა, უკუმოვევე ცნობასა და შეიარგულდით მე და ათნი იგი ჩემ თანა და მოახლებულ იყენეს მახვლოსანნი და ჩუენსა გარემოს სცემდეს და კლვიდეს.

და მსმა კმამ ძლიერად, ძარიან მეფემ შეიპყრესო. და გარემო მხილა მკნედ მოღუაწემან მან და თქუა: „კუალად ყვესა? ვიცი აწ დიად სამე ჰმჭარს და ვჰმადლობ ღმერთსა, ვითა ესე ნიშანი მათისა წარწყმედისამ არს და ქართლისა ცხორებისამ და ამის ადგილისა დიდებისამ“. ხუგეშინის-გუცემდა ჩუენ ვითარცა მოძღუარი კელიოვანი და ჭეშმარიტად მოძღუარი და მოციქული სანატრელი. და მოექცა ერსა მას მომავალსა ჩუენ ზედა და ჰრქუა: „სადა არიან მეფენი სპარსთანი ხუარა და ხუარან ხუა? საბასტანით გუშინ წარმოხუედითა? მალე სამე წარმოხუედით და დიად სამე ლაშქარი ხართ, და ძლიერად დაჰღეწეთ ქალაქი ესე და მახვლი დაეცით ქართა და ნიავთა, წარგუალეთ ჩრდილოდთ კერძოთა მთათა და კედართა ადგილთა. აქა მოვიდა, რომელსა თქუენ ევლტით. და განძრა მარჯუენამ კელი ჯუარისა სახედ და მეყსეულად უჩინო იქმნა ყოველი იგი, და იქმნა დაყუდება. და ჩუენ ვადიდებდეთ ღმერთსა და ვჰნატრიდეთ წმიდასა მას ნინოს

ხოლო ვითარცა ცისკარი აღედებოდა, მიერულა დათა მათ ჩემთა ყოველთა, ხოლო მე მღვდარე ვიყავ. და იგი დგა ზე ჴელთ-განაწობილი, აჰა ესერა ზედა მოადგა ჳახუკი ერთი ყოვლად ნათლითა შემკული და შებრანდნილი ცეცხლისა ზეწრითა, და არქუნა სამნი რამე სიტყუანი ნეტარსა მას. ხოლო იგი დაეცა პირსა ზედა თჳსსა. და მიყო ჴელი ჳახუკმან მან სუეტსა მას და უპყრა თავი, და აღმართა და წარილო სიმაღლესა შინა. და მე განკვრევილი მიფეახლე და ვარქუ: „დედუფალო, რამ არს ესე?“ ხოლო მან დამდრკა ქუეყანად და ტრილად ვიწყეთ ზარსა მას ზედა. და მტირედისა ჟამისა შემდგომად აღდგა და აღმადგინა მეცა. და განვეშორენით მას აღგილსა, რამეთუ სხუანი იგი დედანი იყუნესვე კადე. და აჰა ვიხილეთ სუეტი იგი ცეცხლის სახედ ჩამოვიდოდა და მოეახლა ხარის[ს]სა მას, დაემართა და დადგა ქუეყანით აღშორებულად ვითარ ათ ოდენ მწყრთა, და ნელად ნელად ჩამოაცვალებდა ხარის[ს]ხად თჳსავე მონაკუეთსა მას ძირსა ზედა ნაძუსასა.

ვითარცა რიჟურაჟუ იყო აღგომილ იყო მეფე გულ-გდებული ურგათაგან და მოდხედნა სამოთხესა მას, დაწყებულსა მას თჳსსა ეკლესიასა, რამეთუ მუნ მტკიცე იყო გონებად მისი. და იხილა ნათელი იგი, ვითარცა ელგად ზეცად აღწევნული სამოთხით მისით. იწყო სრბად, მკვრცხლ მოვიდოდა ყოველი სიმრავლს სახლისა მისისა და ყოველი ერი ქალაქისა მის თანა. და ვითარცა მოვიდეს და იხილეს საკვრეველი იგი ნათლითა ბრწყინვალს სუეტი იგი ჩამოვიდოდა აღგილად თჳსა, რეცა თუ ვითარცა ზეცით დადგა ხარისსსა თჳსსა ზედა და დაემყარა ჴელით შეუხებელად კაცთაგან.

ნეტარ მას ჟამსა, რამ იგი იქმნებოდა!

შიშითა და სიხარულითა აღივსო მცხეთად ქალაქი. და სდიოდეს მდინარენი ცრემლთანი მეფეთა და მთავართა და ყოველსა ერსა სულთქუმიით ასულისა მისისადათა, აღიდებდეს ღმერთსა და ჰნატრიდეს ნინოს. და იქმნეს მას დღესა შინა სასწაულნი მრავალნი.

ბრველი სასწაული

მოვიდა ჰურიად, ბრმად შობითგან და მიეახლა სუეტსა მას და მუნთქუესვე იქმნა მხედველ და აღიდებდა ღმერთსა.

მეორე

სეფე-წული ვინმე ყრმად, ამაზასქანი ყრმად, იღვა პრაფაღწლისა ს<წ>ნეულო, წარძართი. მოძლო დედამან მისმან სარწმუნოებით, დაღვა ცხედრითა წინაშე სუეტსა მას ნათლისასა, და ნანდჯღვე ჭეშმარიტად ნათლისასა და დიდებულსა, და ევედრებოდა დედამ იგი ყრმისად მის ნეტარსა *ნინოს*: „მოჰხედე, დედუფალო, ძესა ჩემსა მახლებულსა სიკუდილდ, რამეთუ ვიცი, ვითარმედ ღმერთი ღმერთთად იგი არს, რომელსა შენ ჰმსახურებ და ჩუენ გჰქადაგებ“. მაშინ შეახო კელი *ნინო* სუეტსა მას და დასდვა ყრმასა და ჰქუა: „უკუეთუ გრწამს იესუ ქრისტე, ძმ ღმრთისად, კორციელად მოსრული ცხორებად ყოვლისა სოფლისა, განიკურნე ამიერთგან და მას აღიდებდი, ვისმან ძალმან განგკუურნა“. და მსწრათლ აღდვა ყრმად იგი ვითარცა უტკივნელო.

და დაეცა შიში დიდი მეფესა და ყოველსა ერსა და აღიდებდეს ღმერთსა. და თითო-სახენი სხეულნი მოვიდოდეს და განიკურნებოდეს, ვიდრემდის მეფემან შეუქმნა საბორველო ძელისად გარემო სუეტსა მას და დაფარა ხედვისაგან. და ეგრე სახედ შეეხებოდეს ერნი სარჩულსა მას და განიკურნებოდეს.

და მსწრათლ დაღწყო მეფემან და აღაშენა ეკლესიად სამოთხესა შინა.

მაშინ მოვიდეს მოციქულნი *საბერძნეთით* — მღდელთ-მოძღუარნი, და მღდელნი და დეაკუნნი, და იწყეს ნათლის-ღებად მეფემან და ყოველმან ერმან მისმან, ვითარცა ზემო წერილა.

თავი :თ:

აღწერილი აბათარ ჰურისად, რომელი იყო მღდელი ბაგინსა შინა

მცხეთას და ნათელ-ილო კელსა შინა

ნინოდ სსა

მე მღდელი ვიყავ წილით ხუედრებული სამღდელოსა მის წელიწადისასა, ოდეს ესე ნეტარი დედაკაცი *ნინო* მოვიდა *მცხეთად*. და ჩემ თანა წიგნები მოსრულ იყო *ჰრომიით* და *ეგჰპტით* და ბაბილონით ჰურითა მღდელთად და მწიგნობართად, წერილი ესრცით: „სამად განხეთქა ღმერთმან

მეფობად *ისრაელისა*. ამა ესერა წინაწარმეტყუელები ჩუენნი დასცხრეს, რამეთუ რომლისა-იგი სული აწუევედა მათ სიტყუად, ყოველი აღესრულა და განვიბნივენით ჩუენ ყოველსა ქუეყანასა და ჰრომთა დაიპყრეს ქუეყანად ჩუენი მეფობით. და ვტროდდეთ ჩუენ ყოვლითურთ მალლისა მიმართ და არა ისმინა ჩუენი, რამეთუ განვარისხეთ ჩუენ ღმერთი, შემოქმედი ჩუენი. აწ იხილენ შენ წიგნნი *მოსცხნი*, რომელმან დამიწერნა ჩუენ ესე ყოველი: „რომელი დტყოდის ქუეყანასა ზედა თავსა თვსსა ღმერთად, მოკუედინო“. ანუ უკუე შევსცეთით ნაზარელისა მის დესუდს სიკუდილსა, რამეთუ ვხედავთ, ოდეს პირველ მამათა ჩუენთა შესცუდიან ღმერთსა და ყოვლადვე დაივიწყიან იგი, და მისცნის კელმწიფესა ძხელსა და ტყუეობასა. და კუალად ოდეს მოდქტიან და დაღად[ნმგ]-ყვიან, მსწრაფლ დასცხრის რისხვისაგან და განარინნის იგი ჭირისაგან და ესე შუდ-გზის ვიცით წერილთაგან. ხოლო აწ ვინაფთვან კელნი შეასხნეს ძესა მას დედაკაცისა მწირისასა და მოკლეს, ადლო ღმერთმან კელი მისი ჩუენ ზედა, განხეთქა მეფობად ჩუენი, განგუაშორნა ტაძარსა ღმრთისასა და უგულუბელს-ყო <და უგულუბელს-ყო> ნათესავი ჩუენი. და არს :ხ: წელ, ვინაფთვან არცა ისმინა ვისი ჩუენგანისაფ ვედრებაფ და არცა ყო ვედრებაფ [ღ]ა ღბინებაფ. საგონებელ გუჩს, ვითარმედ ზეცით იყო კაცი იგი“. და ესე განემრავლა მოწერილო. ხოლო ვითარცა მესმა ესე და წარვიკითხე წიგნები ესე, გულსა შემიკდა და ვიწყე კითხვად დედაკაცისა ამის *ნინო*სა ქრისტცხსთვს, თუ ვინაფ იყო იგი ანუ რომლისა მიზეზისათვს იქმნა კაც ღმერთი.

მაშინ აღადლო პირი თვსი *ნინო* და აღმოდიოდეს სიტყუანი მისნი, ვითარცა ჯურღმულისაგან და ვითარცა წყარომან დწყო ღბინებად საუკუნიფთვან. ჩემ თანა წიგნთა ზეპირით წარმოდტყოდა და ყოველსა განმიმარტვიდა; და ვითარცა მძინარესა განმადკძებდა, და ვითარცა შესუენებულსა გონებასა განმინათლებდა და მამათა ჩემთა შემაწყალებდა, და შუგულსა ცვალებასა დამაჯერებდა, ვიდრემდის გულსკმა-მიყო და მრწმენა სიტყუათა მისთაფ იესე ქრისტე, ძე ღმრთისაფ, და ვნებაფ მისი, და ადგომად მისი დიდებით, და მესამედ — მეორედ დიდებით მოსლვად იგი მისი, და ჭეშმარიტად იგი არს მოლოდებაფ წარმართთაფ.

მას ქამსა მე და ასული ჩემი ღირს ვიქმენენით საპკურებელსა მას

განსაწმედელსა ცოდვათაგან ემბაზისა წყალსა, რომელსა ინატრიდა დავით და ვერ ეწიფა. და მესმა კმაღ ახლსა რჩულისაჲ, ერთად მგალობელთაჲ, რომელსა ინატრიდა იგივე დავით. და ღირს ვიქმენ მე ზიარებად ჭეშმარიტსა კორცსა და სისხლსა ღმრთისა კრავისასა სოფლისა ცოდვათათჳს შეწირულსა, რომლისაჲ ტკბილ არს გემოჲს ხილვაჲ. და ამას ზედა ყაენ ღმერთმან განსვლაჲ ჩემი კორცთა ამათგან, რამეთუ მრავალნი სასწაულნი იხილნეს თუალთა ჩემთა *ნინოჲს* მიერ *მცხეთას* შინა დღეთა ჩემთა.

ხოლო სახლი *ელიოზისი* [ი]ყო ქალაქსა დასავალთ, კარსა დასავლთ მოგუთისასა, მტკუარსა ზედა. და იყო მცირე ბაგინი სამარხოჲ მათი, რომელსა ზედა აღმართა ჯუარჩი ქრისტესი *ნინო*, დედამან ჩემშან. ერთიერთსა ნათელ-სცემდა მუნ შინა კელითა იაკობ მღვდელისაჲ და *პროსტოლა* მთავარ-დეაკონისაჲთა მთავარ შეიღებსა წილ ქალაქისათა. და ერქუა ადგილსა მას მთავართა სახათლო. და ფრიად დიდებულ იყო ადგილი იგი დღეთა ჩუენთა, რამეთუ დგა იგი ველსა თჳნიერ ნაშენებისა. და მათ დღეთა შეეძალნეს ჰუროანი ჩემ ზედა მცხეთით და დასცეს ხცე იგი კილაჲმოდ, რომელი დგა კარსა ზედა ბაგინისასა, რომელი განაშუენებდა ადგილსა მას, რამეთუ გარდაერთხნეს რტონი მისნი ყოველსა მას სტოასა ბაგინისასა. და იწყეს წარსლვად სადაჲთვე თჳნიერ ბარაბიანთასა, რომელ მოინათლა ორმოცი სული სახლისა მათისაჲ და მკჳდრ იქმნეს *მცხეთას* შინა. და მიუბოძა მეფემან დაბაჲ, რომელსა რქჳან ცხენ-დიდი და იყუნეს დიდ წინაშე მეფისა და ქრისტეანე ჭეშმარიტად მადლითა ნეტარისა *ნინოჲსითა* და მოძღურებითა მისითა.

და მათ დღეთა შინა მოღწია პრომით წიგნი წმიდისა პატრიაქისაჲ *ნიწოჲსა* და მეფისა და ყოვლისა ერისა *ქართლისა*. და მოევლინა ბრანგუ დეაკონი ქებისა შესხმად, და კურთხევისა მიცემად, და ამის ნეტარისა ლოცვისა წარლებად და მადლისა ზიარებად. და აქუნდა წიგნი ბრანგუთა მეფისაჲ *ნინო*სა, რამეთუ მოენათლნეს იგინი მამასა მისსა. და ესე ყოველი მისმენილ იყო მათა *იერუსალჳმით*, *პრომით* და *კოსტანტინეპოლით*, ვითარმედ ამას ქუეყანასა ჩრდილოჲსასა მიეფენა მხცე იგი სიძარტლისაჲ, ქრისტეჲ. და ამისათჳს ნატრით წერლი წიგნი მოეწერა, რაჲთამცა ეუწყნეს აქანი იგი სასწაულნი საკურგელნი სუეტისაჲ მის საკურგელებათა და ძალთა

კურნებისათა, რომელი იხილა დეაკონმან და შეძრწუნებული აღიღებდა
ღმერთსა, წარილო წიგნები და წარვიდა.

თავი :ი:

წიგნდ, რომელ დაწერა ძირიან მეფემან ქართლისამან
ჟამსა სიკუდილისასა. დაწერა კელითა
იაკობ მთავარ-ებისკობოზისადათა და მისცა სალომეს,
ძის ცოლსა მისსა, რამეთუ იყო იგი მეცნიერ ყოვლისა
უბიწო ჭეშმარიტებისა

და იყო ჟამსა მას, რომელსა მოღვსენა უფალმან ქუეყანად
ქართლისად, დაბნელებული ცოდვითა და საფსც ცთომითა ეშმაკთა
მონებისადათა. და ვიყვნით ჩუენ ვითარცა ცხოვარნი კლვადნი, რამეთუ ვარ
მე მეოცდათექუსმეტმე მეფეს, ვინადათვან მამანი ჩუენნი აქა მოღვივნეს,
ვიდრე დღეთა ჩემთადმე. შეჭამნა შეილნი მათნი ცეცხლმან მსხუერზლად
კერზათაუკს. და უბრალოდ იგი ერი ქუეყანისადა ამის, რომელნი შეილთა
მათთა, ვითარცა თავსა, აღებდეს მამანი <მამა> ჩუენნი ძალოთ, რადათა
სათნო ეყუნენ კერზთა და უფროდს ხოლო მათთა ამათ ორთა, არმა ზს და
ზადენს, რომელთა ქუანიცა მათნი დალბიან სისხლთა ჩხვლთადათა და ღირს
არზან იგი მათნი ასაოღვად ცეცხლთა ღმრთისა მიერითა. ხოლო ოდეს
მოღწია ჟამი და მოვიდა ნინო პირველ ვითარცა ტყუედ, და ვითარცა უცხოოდ,
და ვითარცა მწარი, და ვითარცა შეუწევნელი, და ვითარცა უტყუ და უსმი,
რომლთა აწ მექმნა ჩუენ ტყუედ იგი დედუფალი და უცხოოდ იგი დედაკაცი,
შეუწევნელი იგი — შესავედრებელ ყოველთა, უტყუ იგი — ქადაგ ძლიერ
და მეცნიერ დაფარულთა ჩემთა. და ამან აღანთო გუოსა ჩემსა სანთელი
ნათლისადა და შოაღამეს ოდენ მიჩუენა მზს ბრწყინვალს ქრისტე ღმერთი,
რომლისა ნათელი მისი არა მოაკლდების უკუნისამდე, ამენ! და მექმნა ჩუენ
მოდღუარ და შემძინნა ჩუენ ვრად ქრისტესა ნათლის-ღებითა და ძელისა
თაყუანისცემითა, მომცა ჩუენ რჩული ახალი ცხორებისადა და სიხარულისადა,
და ღირს-გუყუნა გემოდს ხილვად საიდუმლოსა ზეცისასა. ხოლო მე ვიქმენ
მორჩილ ბრძანებათა მისთა, რომელიცა მასწავა, და აღვაშცნე ეკლესიად
სალოცველად ჩემდა სამოთხესა შინა მამათა ჩუენთა მეფეთადასა და მას

შინა სუეტი ესე ნათლისაჲ, რომელი მე ვერ შეუძლე ყოვლითა ძალითა და ცნობითა კაცობრივითა, რომელი მაღალმან მან მოავლინა ერთი მსახურთაგანი და წამისყოფითა მისითა ქუეყანით ცად აღვიდა. თუთ თუაღნი თქუენნი ჰხედვიდეს საკურველებასა მისსა და მერმე საშინელად კურნებათა მისთა. და ოდეს მაუწყა ჩუენ აღმართებად ჯუარი, წარვაგლინენ ხურონი და ეძიებდეს ხესა, ვიდრემდის პოეს მარტოდ მდგომი კლდესა ზედა, რომელსა არა მიხებულ იყო კელი კაცისაჲ, არამედ მონა[ნმე]დრეთაგან სმენილ ვიცოდეთ სასწაული ხისაჲ მის. ოდეს არემსა ეცის მსარი, ივლტინ ბორცუსა მას ქუეშე, რომლისა ზედა დგა ხეჲ იგი და სწრაფით ჭამნ თესლსა მისსა ჩამოცვენულსა და სიკუდილისგან განერის.

და ესე მითხრიან და ვიყავ დაკურვებულ მას ზედა. ამისთჳსცა მოვჰკუეთე ხცე იგი და შევქმენ ჯუარი სამი: ერთი, რომელი ზეცით იყო სასწაული მისი, და ერთი აღვჰმართე ადგილსა მას, რომელსა მხილებაჲ იგი უფლისა მიერ ვიხილე მთასა ზედა თხოთისასა, და ერთი ქალაქსა უყარმას, რომელ წარილო სალომე. და აღვაშენე ქვისა ეკლესიაჲ მაყუალთა მათ ზედა ნინოღსთა და ვქმენ მას შინა საქმც, ქმნილ უჩინოჲ და ცხადი, დიდებაჲ მაყლოვანთაჲ მათ, რამეთუ არა გამოვა კუ ფურცელი ერთი მათ, არამედ ხერხითა გარე-შევიცვენ, რამეთუ მქხილვინეს მრავალნი სასწაულნი მას შინა და კურნებანი დიდნი. და შევქმენ ზემოჲ ეკლესიაჲ ქვითა თავისა ჩემისათჳს და ერისათჳს სიმრავლისა, რამეთუ ქუემოსა ეკლესიასა ერქუა წმიდაჲ წმიდათაჲ და ყოვლად ვერ ვიკადრებდით კართა მისთა განხუმად, თუნიერად კურთაკესა დღესა. არცა შესლვად ვინ იკადრებდა, თუნიერ მდღელისა, რომელი გალობნ მას შინა, რამეთუ შიში იყო ყოველსა ზედა კაცსა სუეტისა მისგან ცხოველისა. ჰხედვიდა ყოველი კაცი სუეტსა მას ვითარცა ძალსა ღმრთისასა და მიხედვადცა ვერ ეუფლა კაცსა სარჩულსა მისსა, რომელსა თუთ ჰხედავთ. და აწ ვერ ვიკადრე წინაშე მისსა მოკუეთად მიწაჲ სამარედ ჩემდა, რადთამცა დაემარცვნეს კორცნი ჩემნი, რამეთუ მეშინოდა მისგან ცოდვისა ოდენ მოქმედსა და შევიძნადე ზემო საფლაგი ჩემი, რადთა თუაღსა მისსა მივერდო და წყალობასა მისსა მივემთხუო ადგომასა მას ყოველთასა.

და ვითარცა მოველოდე განსრულებასა კეთილთა ღმრთისათა ჩემდა

მოძარტ და ვიტყვოდე, შევპვედრო სული ჩემი დედასა მას ჩემსა წმიდათასა
ნინოდს, მაშინ შევპვედრა უბიწოდ იგი სული მისი დამბადებელსა თვისსა,
რამეთუ აღ-სამე-ესრულა ყოველი მცნებად ღმრთისად და სწავლად
წმიდისად მის მამის, დედის ძმისა მისისად, დაგუაობლნა ჩუენ ახალშობილნი
ჩხუღნი უმეცარნი. და შევძრწუნდი სულითა და ჩემ თანა ყოველი ნათესავი
ჩრდილოდსად, რამეთუ აღმო-ოდენ-სრულ იყო მხვ და მო-ოდენ-ფენილ
იყო ნათელი, დაფარა ღრუბელმან ზამთრისამან ჩუენგან, ხოლო იგი წმიდად
ყოვლადვე ნათელსა შინა არს და ყოველთა განანთლებს. და განვიძრახე
გულსმოდგინედ წარმოძრვად გუამი მისი აქა, წინაშე სუეტსა ნათლისასა,
არა ვპოვე ღონემ, ყოვლადვე ვერ განერნეს ფერკნი ცხენთა მათთა და
ვერცა შეძრა ორასმან კაცმან ცხედარი იგი, რომელსა ზედა შედსუენა.

მაშინ დავჰმარხე გუამი მისი ყოვლადვე დიდებულისად ბოდს, დაბასა
კბუეთისასა და ვიგლოოდ :ლო: დღე სამეუფოდთ ჩემითურთ. და აღვაშვნიე
მას ზედა ეკლესიად და განვადიდე ფრიად. და მისითა ოხითა მაქუს სასოებად
ძისა ღმრთისაგან და სარწმუნოებასა ზედა წმიდისა მამისასა, ძლიერისა
ცხოველს-მყოფელისა სულისასა დავიძინებ და მოველი აღდგომასა, და
შეგვედრებ სულსა ჩემსა ყოველთა მგალობელთა ღმრთისა მიძარტ, ამენ!

ქ. ანდერძი ძირიან მეფისად ძისა თვისისა

მიძარტ რევისა და ცოლისა ნანა

დელუფლისა

„აჰა ესერა მე წარვალ, ვინაცა მოვედ. შენ, ნანა, თუ გ[ე]ცეს
მოცალებად ცხორებისად ჩემსა შემდგომად, განყავ სამეფოდ ჩუენი ორად
და მიდღე სამარხოსა ნინოდსსა ჟამთა შეცვალეებსათვის, რადთა არა
[შეირყიოს] უკუნისამდე ადგილი იგი“. და ეგრევე ვედრებდა
მთავარებისკაბოზსა, რადთა დადვას დიდებად მის ადგილისად, რომელი
ღირს არს პატრივის-ცემასა. ხოლო ძესა თვისსა ასწავებდა: „აჰა ესერა
შეცვალა ბნელი ჩუენი ნათლად და სიქადელი ჩუენი ცხორებად, სადა
ჰპოგნე ქუეყანასა შენსა შინა ვნებანი იგი, მათ იგულოვდეს. და ესე შვილთა
შენთა და ამცენ, რამეთუ მე ვიცი იგი, ვითარმედ კავკასიათა შინა არა
დადღევიან. ხოლო შენ ესრე ჰყოფდ და თავი შენი შევპვედრე სუეტსა მას

ზეგარდამო ღიღებულსა ჯუარსა ცათა ჩინებულსა, და იყაფნ შენი მისლვად
მიწად, ძილად საუკუნოდ სარწმუნოებასა ზედა წმიდისა სამეხისასა, ამენ!

აღწერილი იაკობ ძღღელისად, რომელი თანა [ჰყვანდა]

ითანე მთავარებისკობა ზსა: აღმართებისათჳს

პატროსნისა ჯუარისა მცხეთას

და იყო ოდე[ს] მოჰკუეთეს ხცე იგი ჯუარისათჳს და მოაქუნდა ასსა
კაცსა რტო-ფურცლოთურთ, შემოაქუნდა ქალაქად და მოსტყდებოდა ერი
მწუხანის-ფერობასა მას და ფურცლოანო <ანო> ბასა, ჟამთა
ზაფ <ზაფ> ხულის პირისათა, ოდენ სხუად ყოველი ხეჲ ცმელ იყო, ხოლო
იგი ყოვლადვე ფურცელ-დაუცვენელ და სულ-ჰამო და ხილვა-შუენიერ იყო
ხეჲ ესე. და ძირსა ზედა აღმართეს ხცე იგი კარსა თანა ეკლესიადსასა
სამხრით კერძო და ჰბერვიდა წყალთაგან ნელი ნიაფი და შალვიდა
ფურცელსა მის ხისასა, და ძრვიდა რტოთა მისთა. და იყო ხილვად მისი
შუენიერ და სასურველ, ვითარცა სმენით ვიცით, ხისად მის აღვისად. და
ესე მოეკუეთა თთუესა მარტსა :კე:, დღესა პარასკევსა. და დგა ხეჲ იგი
ეგრე :ღზ: დღესა და არა შედცვალა ფერი ფურცელმან მისმან, ვითარცა
მდგომარემან ძირსა ზედა თჳსსა, თავსა ზედა წყაროდსასა, ვიდრემდის
ყოველნი ხენი მადნარისანი შედმოსნეს ფურცლოთა და ხენი ნაყოფის
გამომცემელნი შედმოსნეს ნაყოფითა და ფურცლოთა. მაშინ თთუესა მადსა
:ა: შეიქმნეს ჯუარნი ესე და შუდსა მისვე თთუესა აემართნეს კელის
დაღებითა მეფეთადთა და სიხარულით, წადიერებით ყოვლისა ერისა
ქართლისადთა. და იყუნეს ეკლესიასა შინა და იხილეს ყოველმან
სიმრავლემან ქალაქისამან ყოველთა მათ ღამეთა და აჰა, ჩამოვიდის ჯუარნი
ცეცხლისად დაგზრგუნებული ვარსკულაფითა და დაადგრის ზედა
ეკლესიათა ვიდრე განთიადმდე, და რიჟურაჟუს ოდენ გამოვიდეს მისგან
ორი მასკულაფი და წარვიდის ერთი აღმოსავალით და ერთი დასავალით. და
იგი თავადი ეგრევე ნელად აღდებინ დმიერ კერძო არ[ა]გუსა და დაადგრის
ბორცუსა ზედა კლდისასა, ზემო კერძო ახლოს წყაროსა მას, რომელი
აღმოადინეს ცრემლთა წმიდისა ნინოდსთა და მუნით აღიმაღლის ზეცად.
და ესე მრავალგზის იხილა ყოველმან ერმან მაცხოვარებად ღმრთისა

ჩუენისაჲ.

მაშინ ვიწყეთ კითხვად ნეტარისა *ნინოღსა*, თუ: „რად არს ნაბერწყალო ისი და წარვიდის აღმოსავალთ და დასავალთ?“

ხოლო მან პრქუა: „განავლინენ კაცნი მათათა ზედა მაღალთა აღმოსავალად, ვიდრე *კახეთისა* მთამდე და დასავალად, ვიდრე მიაწევს შენი სამეუფოჲ. და ოდეს გამობრწყინდნენ მთიებნი იგი და ყონ, თუ სადა დგონენ, მუნცა აღჰმართენ ორნი ესე ჯუარნი ქრისტესნი“.

მაშინ მეფემან ყო ეგრე და შეეცვნა თავნი მათათანი მიწყებით. და დღემ ესე იყო *პარასკევი* და *შაბათად* განთენებოდა, და იყო იგივე სასწაულთ და იქმნა ეგრევე, ვითარცა ყოვლადვე იქმნის.

ხვალის დღე მოვიდეს დასავლისანი, რომელნი დგეს თავთა ზედა ქუაბთა-თავისათა და მიუთხრეს მეფეს, ვითარცა გამოვიდა ვარსკულავი იგი, აღიმადლა და მიიწია მათათა ზედა *თხოთისა* გარდასავალსა ერგუს ნიასნისასა და დაადგრა ადგილსა ერთსა და ნელად უჩინო იქმნა. ეგრევე მოვიდეს მთით *კახეთისაჲ* და უთხრეს მეფესა: „ვიხილეთ ვარსკულავი აქადთ მომავალი და დაადგრა დაბასა *ბოდს*, *კახეთისა* ქუეყანასა“.

მაშინ ბრძანა ნეტარმან *ნინო*: „წარხუენით ორნი იგი ჯუარნი და აღჰმართეთ ერთი თხოთს, სადა-იგი გამხილა ღმერთმან, და ერთი მიეც სალოძეს, მკვევალსა ქრისტესსა, და აღმართოს უყარმას ქალაქსა. და დაბად ბოდთ არა წინააღმდეგს ქალაქსა მეფეთასა, რამეთუ ერისა სიმრავლჳ არს მუნ. *ბოდისა* კულა დაბად თუთ ვიხილო, სათნოდ [70რ] იგი ადგილო ღმრთისაჲ“. [გ]ყავთ ეგრე, ვითარცა გუბრძანა დედუფალმან *ნინო*.

ხოლო ესე სასწაულთა ზეცისამთა ჩინებულთ პატროსანი ჯუარნი *მცხეთისაჲ* აღვიყაროთ ჳელთა კაცობრივითა და <და> მივედით ბორცუსა მას ქუეშე წყაროსა მას ზედა, და ვათიეთ ღამე, და ვილოცეთ ღმრთისა მიმართ. და ნეტარი *ნინო* ცრემლითა შესზავებდა წყაროსა მას და იქმნებოდეს კურნებანი და სასწაულნი დიდნი.

და ხვალისა დღე აღვედით ზედა კლდესა მას. და მოვიდა ნეტარი იგი ბორცუსა მას და დაფარდა ქვათა ზედა და ტროლდა იგი, და მეფენი და მთავარნი, და ყოვლისა ერისა სიმრავლჳ, მამათად და დედათად და წულოლისა ყრმისა ტრილი და ზირინგად მიიწიოდა ცადმდე, ვიდრემდის

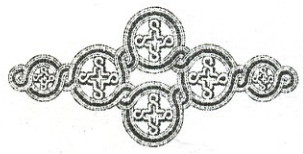
მთანიცა ვმოხდეს მათ თანა. და დასდვა ველი ერთსა ქვასა ნეტარმან *ნინო* და მრქუა: „მოვედ, შენდა ჯერ არს, დასწერე ჯუარი ქვასა ამას“. და ვყავ ეგრე. და მუნ აღმართა ჯუარი იგი დიდებული ნეტარმან *ნინო* და მეფეთა. და დადრკა ყოველი სიმრავლც ერთა ურიცხუთაჲ და თაყუანი-სცეს ჯუარსა, და აღიარეს ჯუარ-ცუმული იგი ჭეშმარიტად ძედ ღმრთისად ცხოველისა, და ჰრწმენა სამეხით დიდებული იგი, ამენ!

ხოლო დედანი იგი მთავარნი არასადა განეშორებოდეს ეკლესიასა წმიდისა სუეტისა ცხოველისასა ნათლისასა და ჯუარსა მას პატროსანსა ცხოველსა, რამეთუ ჰხედვიდეს სასწაულთა მათ უზომოთა და კურნებათა მათ მიუთხრობელთა. დაუტევა *ნინო* მცხეთაჲ ქალაქი და წარვიდა მთეულეთა ხარებად პირუტყუ სახეთა მათ კაცთა და შემუსრვად კეჩთა მათთა. ხოლო აქა შინა დაუტევა ჰურიაჲ იგი მღვლეი აბიათარ, რომელი იყო მეორც *პავლ*ც, რომელი არა დასცხრებოდა დღც და დამე ქადაგებასა ქრისტესსა და დიდებასა მისსა, ვიდრემდის სივლტოლად იწყეს ჰურიათა მათ. ხოლო ბაგინისათუც დძულეხ მევესა, რადთა არა შეძრან ნაშენები მისი, რამეთუ ვიდრე არა გამოჩინებულ იყო ახალი მადლი ქუეყანასა ამას. მუნ შინა იყო დიდებულ სახელი საუკუნოდსაჲ მის და ერჩდა მეფც მისთა დღეთა და იყუნეს მუნ შინა მღვლელად *ელთო ზის* ნათესავნი ჰურიათა ზედა.

სახელითა ღმრთისაჲთა, ესე წიგნი *ქართლის* მოქცევისანი მე, არ^ს შეშა-ყოფილმან *იოვანე*, შევწორენ წმიდასა მთასა *სინას* სალოცველად შენლთა ჩემთათუც - *დემეტრი*, *ადრნერსე* და *ნერსე* - და საცსენებლად სულსა ჩემისათუს. ლოცვა ყავთ, ამენ!

ქრისტე, შეიწყალე *იოვანე*, ამენ!

სახელითა ღმრთისაჲთა, დაესრულა წმიდისა *ნინოდ*სი, ლოცვა ყავთ!

გარეკანზე —

წმინდა ნინო, ოშკის რელიეფი, Xს. ფოტო ნ. და მ. ტიერებისა.

ფერადი ჩანართი:

1. მცხეთის ჯვარი;
2. ანისი, ცხოველმყოფელი სვეტის სასწაული, XIIIს.;
3. წმინდა ნინო, ღეთისმშობლის დაუჯდომელი (კ. კეკელიძის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, H-98, 1681 წ.);
4. ცხოველმყოფელი სვეტის სასწაული და წინასწარ-მეტყველები, სადღესასწაულო (კ. კეკელიძის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, A-425, 1718 წ.);
5. ცხოველმყოფელი სვეტის სასწაული, სადღესასწაულო (კ. კეკელიძის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, A-425, 1718 წ.);
6. ჯვართამაღლება, შემოქმედის გულანი (კ. კეკელიძის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, Q-103 A, XVIIIს.)
7. გერგეთის სამება, წმინდა ნინო — „დედაი ქართლისა“, კანკელის ფრესკა, XIVს.(?);
8. ილარიონ ქართველი, ექვთიმე ქართველი, გიორგი ქართველი, წმინდა ნინო, კრებული (კ. კეკელიძის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, A-910, XVIIIს.)

ქართული
ლიბრარი

